

د افغانستان د مصنوعي مخدره توکو د وضعیت ارزونه

د مخدره توکو او جرایمو پر ضد د ملگرو ملتونو د دفتر SMART پروگرام

جنوري ۲۰۱۷

لړلیک

3	سریزه
4	لنډیزونه
5	تشریح کونکي یادښتونه
7	پیژندگلوې
8	۱. په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو وضعیت
8	د مصنوعي مخدره توکو لپاره متفاوت بازار
9	د میتامفیتامین صنعت او قاچاق
17	د میتامفیتامین بیې
18	په افغانستان کې د میتامفیتامین کارول او درملنه
21	د مصنوعي مخدره توکو طریقي: د څوډوله مخدره توکو کارول او د اداري بیلابیل ډولونه
24	په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو د غوښتنې د ارزونې لپاره ننگونې
26	۲. په جنوب – لویدیځه او مرکزي اسیا کې مصنوعي مخدره توکي
27	په جنوب – لویدیځه او مرکزي اسیا کې د میتامفیتامین وضعیت
31	په جنوب – لویدیځه او مرکزي اسیا کې د میتامفیتامین صنعت
33	۳. وروستي ملاحظات
34	لومړۍ ضمیمه

منلیک

په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو د وضعیت ارزونه د مخدره توکو او جرایمو پر ضد د ملگرو ملتونو د دفتر (UNODC) د څیړنو او خوځښت د تحلیل څانگې، لابراتوار او ساینسي برخې له خوا د دوی د مشر جسیس ټیټي د څارنې لاندې چمتو شوي ده.

اصلي ټیم

څیړنه، د څیړنې چمتو کول او تسوید
عبدالصبور مومند (ملي مشاور)
نتاشا ایشینجر (ویانا SMART)

د SMART نړیوال ټیم
سبرینا لیویزیانوس
سوسن ایفیاگوو
اگاتا رایبرسکا

د گرافیک ډیزاین او نقشې
سوزاني کونین
کریستینا کتنیگ

د UNODC د مصنوعي مخدره توکو د څارنې، تحلیل، راپور ورکولو او خوځښتونو (SMART) پروگرام غواري چې د کاناډا له حکومت څخه مننه وکړي چې د دې راپور چمتو کول یې شوني کړل.

د UNODC د SMART نړیوال پروگرام د افغانستان د حکومت او ورسره تړلیو ادارو د چارواکو او متخصصینو له خوا د وړاندې شوو ارزښت لرونکو همکاریو څخه هم ډیره مننه کوي.

په نوموړي راپور کې په ویانا او افغانستان کې د UNODC د ډیرو نورو کارکوونکو له تخصص او کار څخه هم گټه اخیستل شوي ده.

لنډيزونه

ANF	د افغانستان د مخدره توکو پر ضد ځواک
ANDUS	د افغانستان د مخدره توکو کارولو ملي سروې
ANUDUS	د افغانستان په ښاري سيمو کې د مخدره توکو کارولو ملي سروې
ARCS	د افغانستان د سري مياشتي ټولنه
ATS	د امفيتامين-ډول محرکونه
CARICC	د مرکزي اسيا د مالوماتو او همغږۍ سيمه ييز مرکز
CJTF	د جزايي عدالت ټاسک فورس
CND	د مخدره توکو پر ضد د مبارزې رياست
CNPA	د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پوليس
DDR	د مخدره توکو د غوښتنې د کمولو ډيپارټمنټ
DRC	د مخدره توکو د تنظيم کميټه
INCB	د مخدره توکو د کنترول نړيوال بورډ
MCN	د نښه يي توکو پر ضد د مبارزې وزارت
MDMA	۳،۴- ميتايلين ډای اوکسایمیتامفيتامين
MOI	د کورنيو چارو وزارت
MoPH	د عامې روغتيا وزارت
NPS	نوي اروا گرځوونکي مادې
OSD	د ټولنيزې پراختيا اداره
PCU	د لومړنيو موادو د کنترول واحد
SHRO	د شهادت روغتيايي اداره
UNODC	د مخدره توکو او جرايمو پر ضد د ملگرو ملتونو دفتر

تشریح کونکي يادښتونه

کومې پولې او نومونه چې ښودل شوي او هغه ځایونه چې په نقشو کې کارول شوي د ملګرو ملتونو رسمي توشیح یا د منلو استازیتوب نه کوي. په ټکو ښودل شوي کرښه په جمو او کشمیر کې د کنترول کرښې تقریبي استازیتوب کوي چې د پاکستان او هندوستان له خوا پرې هوکړه شوې ده. د جمو او کشمیر وروستي وضعیت باندې لا تر اوسه د دواړو خواوو له لوري هوکړه شوې نه ده. د بشپړو جزئیاتو د ښودلو د ستونزې له امله متنازه پولې (هندوستان/چین) د متقابلو کرښو په بڼه ښودل شوي دي.

په دې خپرونه کې کارول شوي ځایونه او وړاندې شوي مواد د ملګرو ملتونو د سکرتریت د هیڅ ډول نظر یا لیدلوري استازیتوب نه کوي چې د کوم هیواد، سیمې، ښار یا ساحې، یا یې د چارواکو په حقوقي حیثیت پورې اړوند وي، یا د دوی په سرحدونو او د پولو په نامحدودیت پورې تړلي وي. هیوادونو او سیمو ته په هغو نومونو باندې مراجعه شوې ده چې د اړوندې ډیټا راغونډولو پر مهال ورته په رسمي توګه کارېدل.

لاندې یادښتونه مشخص اصطلاحات، سیمه ییز ځایونه، د مالوماتو سرچینې او مودې روښانه کوي چې په دې سند کې ورڅخه ګټه اخیستل شوې ده.

امفیتامین- ډوله محرکونه (ATS) – امفیتامین-ډوله محرکونه یوه ډله مواد دي چې له مصنوعي محرکونو (پاروونکو) څخه جوړ شوي دي، چې امفیتامین، میتامفیتامین، میتکاتینون، او خوبښی-ډول مادې (لکه MDMA او د هغه په څیر مواد) په کې شامل دي.

د **ATS لومړني مواد** – لومړني کیمیاوي توکي چې د امفیتامین او میتامفیتامین په جوړولو کې کارول کېږي ایفیدرین، سیودوایفیدرین او ۱-فینایل-۲-پروپانولون (P-2-P) دي. لومړني کیمیاوي توکي چې د MDMA او د هغه د مشابه MDA او MDEA په جوړولو کې ورڅخه کار اخیستل کېږي، سافرول (د سافرول لرونکو نیلو په بڼه کې هم)، ایزوسافرول، پیپرونال او ۳،۴-میتایلین ډای اوکسیفینایل-۲-پروپانولون (3,4-MDP-2-P) دي. له دې لومړنیو موادو څخه 3,4-MDP-2-P لږ قانوني کارول کېږي، په داسې حال کې چې سافرول، ایزو سافرول او پیپرونال په ټوله نړۍ کې په کیمیاوي او طبي فابریکو کې کارول کېږي او له همدې امله له قانوني سوداګرۍ څخه په اسانه منحرف کېدلای شي.

د **ډیټا مودې** – په دې راپور کې د افغانستان لپاره احصائیوي ترلاسه شوي مالومات د افغانستان د مخدره توکو پر ضد مبارزې پولیسو د افغان رسمي جنترۍ له هجري کلونو سره وړاندې کړي دي. د افغانستان د رسمي جنترۍ پر بنسټ، د ۲۰۱۱ مارچ/۲۰۱۲ مارچ په هجري کال کې ۱۳۹۰ دی، د ۲۰۱۲ مارچ/۲۰۱۳ مارچ ۱۳۹۱ دی، د ۲۰۱۳ مارچ/۲۰۱۴ مارچ ۱۳۹۲ دی، او د ۲۰۱۴ مارچ/۲۰۱۵ مارچ په هجري کال سره ۱۳۹۳ کال دی.

خوبښي (Ecstasy) – هغه تابلیت یا گولی دي چې MDMA یا د خوبښي-ګروپ نور مواد لري، خو په اصل کې ډیر نور مواد لري، چې د "خوبښي یا وجد" په نوم یادېږي.

میتامفیتامین – میتامفیتامین په افغانستان کې په دوه عمده ډولونو د لاسرسي وړ دي: تابلیت او کرستلي بڼه. میتامفیتامین تابلیتونه په عمومي توګه لږ خالص وي او د میتامفیتامین ترڅنګ، کیدای شي نور بیلابیل مواد هم ولري. کرستلي میتامفیتامین په عمومي توګه له تابلیتونو څخه په ډیره خالصه بڼه موندل کېږي. اوسمهال میتامفیتامین په افغانستان کې د بیلابیلو کوڅه یي نومونو لاندې پلورل کېږي (۱ څپرکی، ۱ جدول وګوری).

نوي ارواګرځوونکي مواد (NPS) – NPS د ناوره ګټه اخیستني مواد دي چې په خالصه بڼه یا د چمتووالي په بڼه کې وي، چې د مخدره توکو په اړه د ۱۹۶۱ واحد کنوانسیون یا د سایکوتروپیک موادو په اړه د ۱۹۷۱ د کنوانسیون له خوا نه کنترولېږي، خو عامې روغتیا ته ستر ګواښ پېښولای شي. په دې عبارت کې، اړینه نه ده چې

د (نوي) اصطلاح دې کومو نويو اختراعاتو ته اشاره وکړي خو هغو موادو ته اشاره کوي چې په نږدې وختونو کې د لاسرسي وړ گرځيدلي دي.

شيشه - د دري اصطلاح "شيشه" چې په مستقيمه توگه د بنیيني مانا ورکوي، ښکاري چې په افغانستان کې د مینامفيتامين لپاره عام کوڅه يې نوم وي. ښايي چې نوموړي اصطلاح د مادي بنیينه يې شکل ته اشاره کوي.

تابليت کا - "تابليت کا" د يو ډول مخدره پاروونکي اغيز لرونکي توکي کوڅه يې نوم دی چې په افغانستان کې پلورل کېږي. داسې ښکاري چې نوموړی نوم د يو لړ تابليتي توليداتو لپاره کارول کېږي چې د مخدره توکو په بازار کې پلورل کېږي. شونې ده چې هغه تابليتونه چې د "تابليت کا" د کوڅه يې نوم لاندې پلورل کېږي کيدای شي مینامفيتامين، MDMA، يا يو لړ نور مواد ولري. د عدلي طب مالوماتو په نشتون کې، په افغانستان کې د "تابليت کا" په نوم پلورل کېدونکو تابليتونو منځپانگه روښانه نه ده.

پيژندگلوې

د افغانستان د اپينو مارکيټ په کلني توگه په ټوله نړۍ کې د غير قانوني توليد شوي اپين تر ټولو لويه برخه توليدوي^۱. د اپين د غير قانوني مارکيټ د دوامداره حاکم شتون ترڅنگ، اوسني راپورونه بنيدي چې په افغانستان او په ټوله کې په جنوب-لویدیځه او مرکزي اسیایي سیمه کې د مصنوعي مخدره توکو شتون ډیر لور شوی دی. په ټوله کې، په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو اړوند مالوماتو او ارقامو کې د تل په څیر د پام وړ تحلیلي خالیگاوې شتون لري. ددې راپور اصلي موخه په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو د تولید، کارولو او قاچاقو د کچې په اړه یوه لومړنۍ کتنه وړاندې کول او د لا ډیرو څیړنو لپاره د مهمو سیمو په نښه کول دي.

د مصنوعي مخدره توکو پدیده باندې پوهیدل یواځې پر افغانستان د تمرکز له لارې نه شي ترسره کیدلای. بلکې، دا راپور په هیواد کې د مصنوعي مخدره توکو هڅونکي د جنوب-لویدیځي او مرکزي اسیا په پراخه چوکاټ کې په گوته کوي څو په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو تازه راپورته کیدل او بنسټونو باندې پوه شو. ددې رسیدگی پر بنسټ، د سیمه ییز لیدلوري وړاندې کول په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو د وضعیت په اړه د یو بشپړ انځور په وړاندې کولو کې مرسته کوي.

ددې راپور د څیړني بهیر کې د مالوماتو له بیلابیلو سرچینو او لږیو څخه کار اخیستل شوی دی. په دې راپور کې ډیر وړاندې شوي مالومات او دیتا د سیمه ییزو څیړنو له موادو څخه اخیستل شوي چې د اتو میاشتو مودې په ترڅ کې را غونډ شوي ول. په سیمه ییزو څیړنو کې په افغانستان کې ۵ ولایتونو ته ماموریتونه شامل دي، چې هلته له ۱۰۰ مهمو مالومات ورکونکو، د مخدره توکو کاروونکو او په دولتي ادارو کې د قانون پلي کوونکو چارواکو، د روغتیایي خدمتونو مرکزونو او د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو سره مرکې ترسره شوي دي (ضمیمه وگورئ). د مالوماتو ددې بیلابیلو سرچینو سره رسمي راپورونه هم مل دي چې ملي راغونډ شوي مالومات او دیتا هم په کې شامل دي.

^۱ د لا ډیرو مالوماتو لپاره د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملگرو ملتونو دفتر (UNODC)، د نړۍ د مخدره توکو راپور ۲۰۱۶، نیویارک، می ۲۰۱۶؛ د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملگرو ملتونو دفتر (UNODC)، په افغانستان کې د مخدره توکو د کارولو اغیز په کاروونکو او د دوی په کورنیو باندې. ویانا، اپریل ۲۰۱۴ وگورئ.

۱. په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو وضعیت

د مصنوعي مخدره توکو لپاره متفاوت بازار

میتامفیتامین په افغانستان کې په دوه عمده بڼو د لاسرسي وړ دي: تابلیت او کرسټلي بڼه^۲. د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو طبي عدلي لابراتوار لیدلي چې د میتامفیتامین تابلیت په افغانستان کې په عمومي توګه ډیر لږ خالص وي، او د میتامفیتامین تر څنګ، یو لږ نور بیلابیل مواد لري لکه ډیکسټرومیتورفان، ډایفینهایدرامین، کافین او پاراستامول^۳. کرسټلي میتامفیتامین په عمومي توګه له تابلیتي بڼې څخه ډیر خالص وي^۴.

میتامفیتامین په افغانستان کې د بیلابیلو کوڅو یې نومونو لاندې پلورل کیږي (۱ جدول وګورئ). د افغانستان په هرات، کابل، مزار او ننګرهار ولایتونو کې، د روغتیايي خدمتونو او د مخدره توکو درملني وړاندې کوونکي وايي چې "شیشه" د میتامفیتامین لپاره عام کوڅه یې نوم دی. په کابل کې، د میتامفیتامین لپاره په کوڅه یې نومونو کې "نخ" یا "اشک خدا/ اشک لیلی" چې مانا یې "د خدای اوښکه/ د مینې اوښکه" ده، شامل دي. په ننګرهار ولایت کې، د میتامفیتامین لپاره کوڅه یې نوم "یخ" دی. په مزار شریف کې، همدا ډول د مخدره توکو درملني وړاندې کوونکي وايي چې "نبات" د میتامفیتامین لپاره عمومي کوڅه یې نوم دی، چې تصادفاً په افغانستان کې د خورې د یو مشهوره براند نوم هم دی^۵.

۱ جدول: د مخدره توکو درملني وړاندې کوونکو په وینا د میتامفیتامین لپاره کوڅه یې نومونه (له جنوري تر مارچ ۲۰۱۶)

په درې کې کوڅه یې نوم ^۶	په انګلیسي کې کوڅه یې نوم	د سیمه ییزې اصطلاح مانا	هغه ولایتونه چې نوموړي اصطلاح په کې کارول کیږي
شیشه	Sheesha	بښینه	هرات، کابل، مزار، ننګرهار
یخ	Yakh	یخ	ننګرهار
نخ	Nakh		کابل
اشک خدا یا اشک لیلی	AshkKhuda/Ashk lily	د خدای اوښکه/ د لیلی اوښکه	کابل
نبات	Nabat	یو ډول خواړه	مزار

سرچینه: د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو له خوا په کابل او ننګرهار ولایتونو کې د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶

په افغانستان کې د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو مرکزونو (ضمیمه وګورئ) د وړاندې شوو مالوماتو او د مخدره توکو د کاروونکو له خوا د کارولو د تشریح شوو اغیزو پر بنسټ، داسې څرګندېږي چې د "شیشې"، "نخ"، "اشک خدا"، "اشک لیلی"، او "نبات" تر کوڅو یې نومونو لاندې پلورل کېدونکي مخدره توکي رښتیا هم میتامفیتامین دي. خو د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکي او د مخدره توکو کاروونکي د نوموړو مخدره توکو د کیمیاوي منځپانګې د تشخیصولو لپاره کوم تحلیلي یا تجزیه کوونکي وسایل نه لري نو ځکه لا هم د شک لپاره ځای شته. په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو لپاره ډیر زیات بیلابیل کوڅه یې نومونه شتون لري او له همدې امله د مصنوعي مخدره توکو د کارولو او درملني ډیټا د پوهاوي لپاره هڅې ډیرې پیچلې دي. له همدې امله، په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو د کارولو او درملني لپاره ارقام کیدای شي په هیواد کې د مصنوعي مخدره توکو د کره حد ښودنه ونه شي کړای او باید په احتیاط ورسره چلند وشي.

^۲د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د لومړنیو موادو د کنټرول واحد له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶.

^۳په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، ډسمبر ۲۰۱۵.

^۴په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، ډسمبر ۲۰۱۵.

^۵د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو له خوا په نوموړو ولایتونو کې د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶ (د لیدل شوو ادارو د لست لپاره لومړۍ ضمیمه وګورئ).
^۶دري د افغانستان له عمده ژبو څخه یوه ده.

د مخدره توکو ډبرو کاروونکو په مرکو کې د یوې مادې د کارولو په اړه خبر ورکړ چې د "کولمبیايي شیشې" په نوم پلورل کېږي.⁷ داسې هېڅ کوم ثبوت نشته چې ددې سپارښتنه وکړي چې نوموړي توکي په کولمبیا کې تولید شوي، یا له هغه ځایه سرچینه اخلي، او په افغانستان کې د قانون پلي کوونکي چارواکي په دې باور دي چې "کولمبیايي شیشه" د میتامفیتامین لپاره یو بل کوڅه یي نوم دی.⁸

نورو امفیتامین-ډوله پاروونکو (ATS) ته په پاملرنې، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب د لابراتوار په وینا، د میتامفیتامین او MDMA لرونکي تابلېت په ۲۰۱۵ کال کې په افغانستان کې نیول شوي دي، چې د هغوی له ډلې ډیر تابلېتونه چې د MDMA لرونکي ول په کابل او کنډز ولایتونو کې نیول شوي دي.⁹

په نږدې وختونو کې په افغانستان کې د غیرقانوني مخدره توکو بازار کې یو بل مخدره توکی چې د "تابلېت کا" په کوڅه یي نوم یادېږي، رابنکاره شوی دی.¹⁰ د اټکل شوي پاروونکي اغیزې له مخې، د قانون پلي کوونکي چارواکي انګیري چې د "تابلېت کا" د کوڅه یي نوم لاندې پلورل کېدونکي تابلېتونه کېدای شي میتامفیتامین، MDMA، یا یو لږ نور مواد ولري.¹¹ که څه هم، تر اوسه پورې، د عدلي طب کوم ثبوت شتون نه لري چې د "تابلېت کا" کیمیاوي ترکیب تائید کړي.

د میتامفیتامین صنعت او قاچاق

په نږدې کلونو کې، په افغانستان کې د میتامفیتامین د ضبط کېدلو په اړه زیات شمیر راپورونه ورکول شوي دي. د ۲۰۱۱ کال د مارچ او ۲۰۱۵ کال د مارچ ترمنځ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري کلونو کې)، په افغانستان کې د میتامفیتامین د انفرادي ضبط کېدنو قضیې په کلني توګه (ضمیمه وګورئ) د ۲۰۱۱ مارچ/۲۰۱۲ مارچ (۱۳۹۰ هجري کال کې) له یواځې ۲ قضیو څخه په ۲۰۱۴ مارچ/۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۳ هجري کال) کې ۱۵۳ قضیو ته لوړې شوي دي.¹²

⁷ د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د درملني مرکزونو کې د مرکه کوونکو د مخدره توکو د کاروونکو له خوا په کابل او هرات ولایتونو کې د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶

⁸ په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، ډسمبر ۲۰۱۵

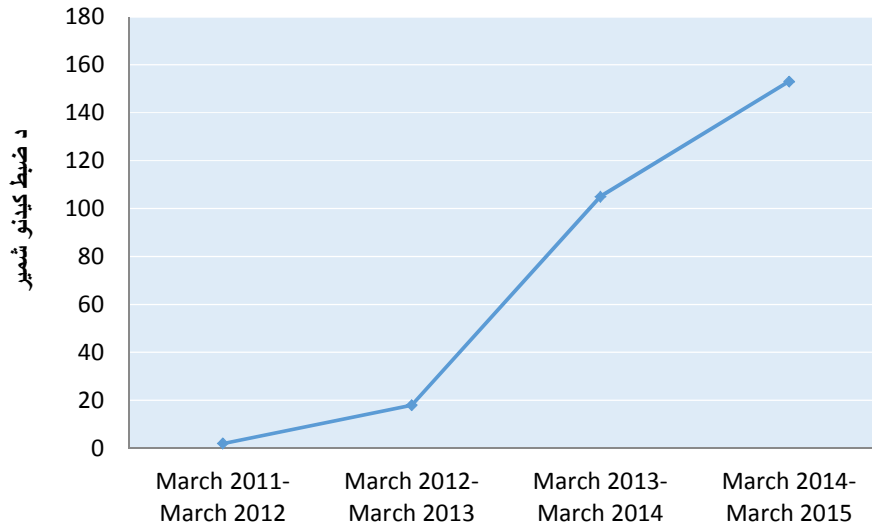
⁹ په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، ډسمبر ۲۰۱۵

¹⁰ د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د درملني مرکزونو کې د مرکه کوونکو د مخدره توکو د کاروونکو له خوا په هرات ولایت کې د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶

¹¹ په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، ډسمبر ۲۰۱۵

¹² د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوي ډیټا پر بنسټ، جنوري-مارچ ۲۰۱۶

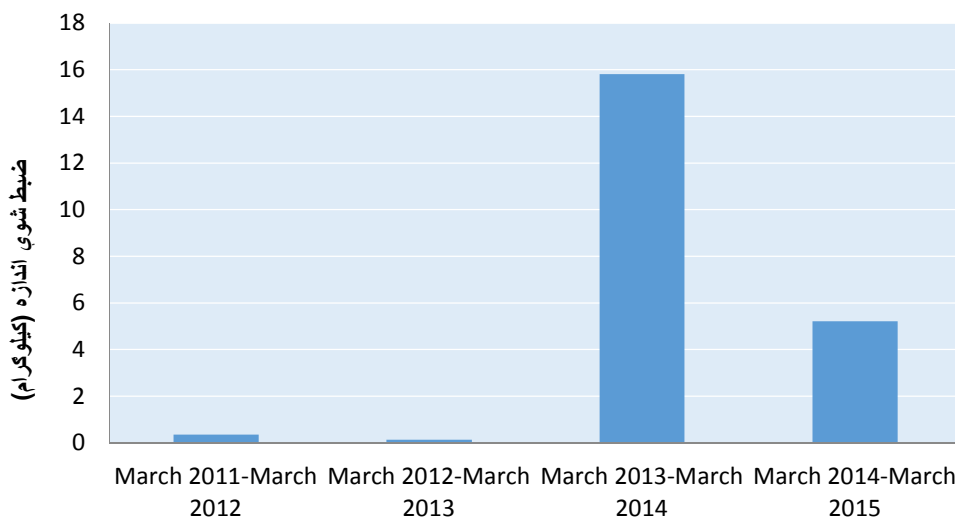
۱ شکل: په افغانستان کې د میتامفیتامین د ضبط شوو انفرادي قضیو شمیر، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري)

سرچینه د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوي دیتا پر بنسټ، مارچ ۲۰۱۱-مارچ ۲۰۱۵

د میتامفیتامین د لوړ شمیر ضبط کیدونو سره سره، په ټوله کې د دوی کلني اندازه له ۱۶ کیلوگرامو څخه ټیټه پاتې شوې ده. د ۲۰۱۱ کال د مارچ او ۲۰۱۵ کال د مارچ تر منځ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ کلونو کې) په افغانستان کې د ضبط شوو میتامفیتامینو مجموعي اندازه، په کلني توګه ښکته او پورته کیدله. د ۲۰۱۱ مارچ / ۲۰۱۲ مارچ (۱۳۹۰ هجري کال) او ۲۰۱۲ مارچ / ۲۰۱۳ مارچ (۱۳۹۱ هجري کال) تر منځ د میتامفیتامین د ضبط کیدلو اندازه له ۱ کیلو ښکته وه، خو په ۲۰۱۳ مارچ / ۲۰۱۴ مارچ (۱۳۹۲ هجري کال) کې ۱۶ کیلو ته پورته شوه او په ۲۰۱۴ مارچ / ۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۳ هجري کال) کې نږدې ۵ کیلوگرامو ته راښکته شوه.

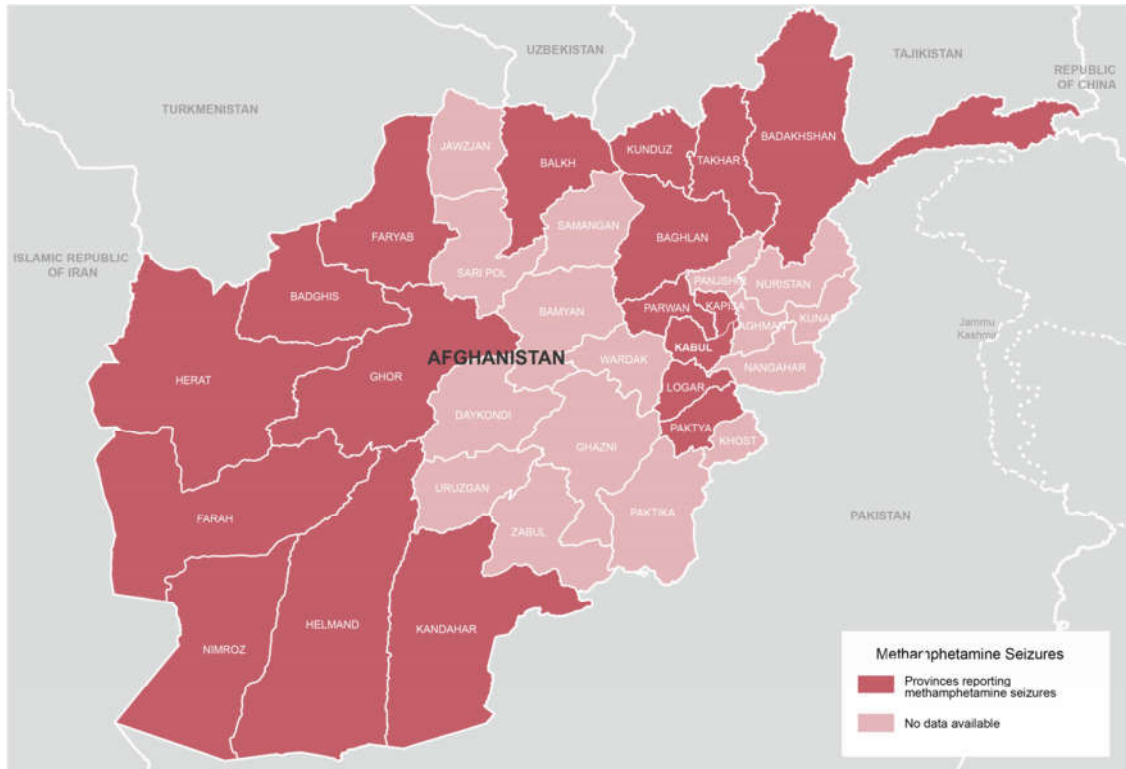
۲ شکل: په افغانستان کې د میتامفیتامین راپور شوي ضبط شوي اندازه، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري)

سرچینه د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوي دیتا پر بنسټ، مارچ ۲۰۱۱-مارچ ۲۰۱۵

په ټوله کې، د میټامفیتامین د ضبط خبرونه د ۲۰۱۱ مارچ او ۲۰۱۵ مارچ ترمنځ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري کلونو کې) د افغانستان په ۱۵ ولایتونو¹³ کې ورکول شوي دي، چې ډیر یې د هیواد په لویدیځه یا جنوب-لویدیځه برخه کې پراته دي (۱ نقشه وگورئ).

۱ نقشه: د افغانستان هغه ولایتونه چې د میټامفیتامین د ضبط راپورونه په کې ورکول شوي دي، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري)

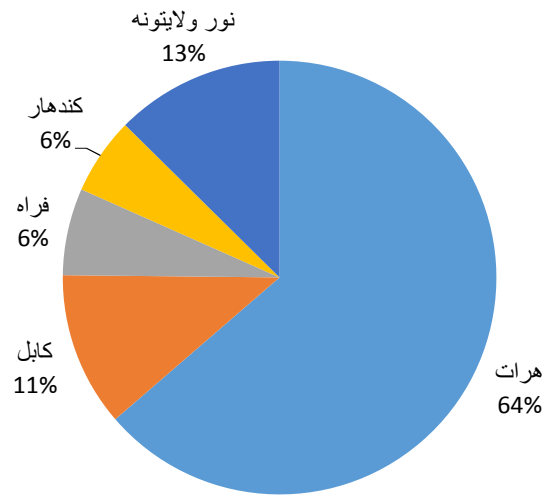

سرچینه د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوي نېټا پر بنسټ، مارچ ۲۰۱۱-مارچ ۲۰۱۵ یادښت: کومې پولې چې په دې نقشه کې کارول شوي د ملګرو ملتونو رسمي توثیخ یا د منلو استازیتوب نه کوي. بش کرښې د نامشخصو پولو استازیتوب کوي. په ټکو نښدل شوي کرښه په جمو او کشمیر کې د کنټرول کرښې تقریبي استازیتوب کوي چې د پاکستان او هندوستان له خوا پرې هوکړه شوي ده. د جمو او کشمیر وروستي وضعیت باندې لا تر اوسه د دواړو خواوو له لوري هوکړه شوي نه ده.

د ۲۰۱۱ مارچ او ۲۰۱۵ مارچ تر منځ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري کلونو کې)، هرات ولایت کې، چې د افغانستان په لویدیځه برخه کې پروت دی، په هیواد کې د میټامفیتامین د ضبط تر ټولو ډیر راپورونه ورکول شوي دي، چې مجموعي شمیر یې ۱۷۷ قضیو ته رسېږي. په ورته موده کې، د میټامفیتامین د ضبط د ډیرو نورو قضیو په اړه هم راپورونه ورکول شوي دي چې ۳۲ قضیې په کابل ولایت کې، ۱۸ قضیې په فراه ولایت کې، او ۱۶ قضیې په کندهار ولایت کې وې. د افغانستان په نورو ولایتونو کې د ۲۰۱۱ مارچ او ۲۰۱۵ مارچ ترمنځ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ کلونو کې) د میټامفیتامین د ضبط تر ۱۰ د کمو قضیو په اړه خبر ورکول شوی دی.

¹³ په دې ولایتونو کې بادغیس، بغلان، بلخ، فراه، فاریاب، غور، هلمند، هرات، کابل، کندهار، کاپیسا، لوگر، نیمروز، پکتیا او پروان شامل دي.

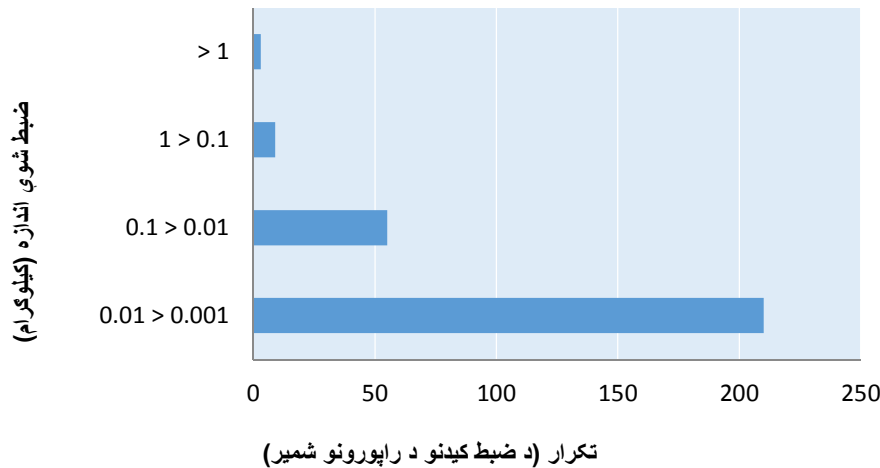
شکل ۳: په افغانستان کې د میتامفیتامین د ضبط شوو انفرادي قضیو شمیر، په ولایتونو سره، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري)

سرچینه: د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ.

تر اوسه پورې، په افغانستان کې د راپورونو له مخې د ضبط شویو میتامفیتامین اندازه ډیره لږه ده، چې ویل کېږي له ۲۰۰ زیاتې ضبط کېدنې له ۰،۰۰۱ کیلوگرام څخه تر ۰،۰۰۱ کیلو ګرام پورې دي او یواځې دريو قضیو کې یې اندازه له ۱ کیلو ګرام څخه زیاته وه. په داسې حال کې چې د میتامفیتامین د سترو ضبط کېدنو په اړه کم راپورونه ورکړل شوي دي، د ورو اندازه دا ستر شمیر د کوڅو په کچه د ضبطولو څرګندوی دی. د بیلګې په توګه، د هغو مخدره توکو د کاروونکو په وینا چې مرکې ورسره شوي دي، د "شیشي" ۱ ګرام تر ۱۰ ځله کارونې پورې کار کوي^{۱۴}.

شکل ۴: په افغانستان کې د ضبط شوو میتامفیتامین اندازه چې راپور یې ورکول شوی دی، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ (۱۳۹۰-۱۳۹۳ هجري کلونو کې)

سرچینه: د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د مالوماتو پر بنسټ، ۲۰۱۱ مارچ – ۲۰۱۵ مارچ

^{۱۴} د افغانستان په هرات، کابل، مزار او ننگرهار ولایتونو کې د مخدره توکو د کاروونکو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري – مارچ ۲۰۱۶.

۵ شکل: په افغانستان کې ضبط شوي میتامفیتامین

سرچینه: د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار په کابل کې، دسمبر ۲۰۱۵.

په عمومي توګه، د میتامفیتامین د قاچاق ستونزه ډیر کم وختونه د مخدره توکو په اړه ملي بحثونو کې شامله وي. د میتامفیتامین ضبط کیدنو ته په دوامداره توګه په افغانستان کې د ولایتي محاکمو له خوا ځواب ویل کېږي. د دې په پام کې نیولو سره چې د ۲۰۱۱ کال د مارچ او ۲۰۱۵ کال د مارچ تر منځ په افغانستان کې د ضبط شویو میتامفیتامین مجموعي اندازه یواځې له ۲۰ کیلو څخه زیاته ده^{۱۵}، نو ځکه کیدای شي میتامفیتامین د افغانستان د جزایي عدالت ټاسک فورس تر پاملرنې لاندې نه وي راغلي چې تر ډیره په سترو قضیو تمرکز کوي^{۱۶}.

د هیروینو قاچاق په افغانستان کې ستره اندېښنه ګڼل کېږي او لوړې سزاګانې ورته ټاکل کېږي. د میتامفیتامین د قاچاقو لپاره سزا د هیروین، مورفین، اپین، کوکایین یا چرسو له قاچاق څخه د پام وړ اندازه کمه ده. دا هم کیدای شي د میتامفیتامین په قاچاقو کې یو څه برخه لري چې میتامفیتامین د هغو مخدره توکو د قاچاقو په نسبت کمه پاملرنه راجلبوي چې قانون ورته سترې سزاګانې ټاکلي دي^{۱۷}.

^{۱۵}د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت او د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو

مالوماتو پر بنسټ، جنوري-مارچ ۲۰۱۶

^{۱۶}په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، دسمبر ۲۰۱۵

^{۱۷}د دې راپور د لیکلو پر مهال د لاسرسي وړ مالوماتو له مخې، د میتامفیتامینو په اړه د نشه یي څښاک او مخدره توکو پر ضد د مبارزې قانون ۱۴ جون ۲۰۱۴، ۴۷ ماده حکم کوي. د د ۴۷ مادې د جرمي چوکاټ ددې مادې لاندې د ۲۵۰ ګرامه موادو د قاچاق لپاره په یوې میاشتي بند سره پیلیري. په پرتلیزه توګه، د ۲۵۰ ګرامه هیروینو د قاچاق لپاره د سزا چوکاټ له دريو تر پنځو کلونو بند پورې دی (۴۲ ماده)

د ضبط کیدنو د ډیټا د تحلیل ننگونې

داسې ښکاري چې د ولایت پر بنسټ د ضبط کیدنو د راپورونو سیستمونه د مخدره توکو په پنځو کټگوریو پورې منحصر دي: اپین، مورفین، هیرویین، چرس او اسپدونه¹⁸. په ولایتي کچه، د ضبط شوو میتامفیتامین او نورو مصنوعي مخدره توکو په نښه کولو او راپور ورکولو کې یوه اندازه محدودیتونه شامل دي. اوسمهال، په ولایتي کچه د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو لپاره د مخدره توکو د ضبط کیدنو د راپور ورکولو هیڅ معیاري بڼه شتون نه لري. د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د وینا له مخې د افغانستان په ځینو ولایتونو کې، په ولایتي کچه د ضبط کیدنو د راپور ورکولو میکانیزمونه ډیر وخت د ATS د ضبط کیدنو د راپور ورکولو لپاره کافي وسیلې نه وړاندې کوي¹⁹. په پایله کې، په ځینو ولایتونو کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې د پولیسو ادارې د شکمنو میتامفیتامینو ضبط کیدنې د اپین یا هیرویینو د ضبط کیدنو تر کټگورۍ لاندې ثبتوي²⁰. د مخدره توکو د نورو کټگوریو لاندې د مصنوعي مخدره توکو د ضبط کیدنې ډیټا لست کول کیدای شي د افغانستان په ځینو ولایتونو کې د مصنوعي مخدره توکو د وضعیت په ناسمه توګه ښودلو ته لاره هواره کړي او د میتامفیتامین ضبط کیدنې په سمه توګه راپور نه کړل شي. له همدې امله، اوسمهال د افغانستان لپاره د میتامفیتامین د ضبط کیدنو د لاسرسي وړ ډیټا ښایي په بشپړه توګه په هیواد کې د میتامفیتامین د وضعیت د حد ښکاروندویه و نه اوسي.

په نږدې کلونو کې، د میتامفیتامین د غیر قانوني صنعت په اړه هم خبر ورکول شوی دی. په ۲۰۱۳ کې، په افغانستان کې، د نیمرزو ولایت کې د میتامفیتامین د صنعت تائید شوی وو²¹. د دولتي چارواکو د لیدلوري پر بنسټ، داسې نښې نښانې شته چې په افغانستان کې ضبط شوي میتامفیتامین کیدای شي – لږ تر لږه یوه برخه یې – د هیواد د ننه تولید شوي وي، خو کیدای شي چې د لویدیځې پولې له لارې د ایران د اسلامي جمهوریت څخه راورل شوي وي²². په هرات کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې د پولیسو په وینا، په هرات ولایت کې د میتامفیتامین د احتمالي صنعت نښې نښانې هم لیدل شوي دي²³.

¹⁸ په بلخ کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، مارچ ۲۰۱۶
¹⁹ په بلخ او هرات ولایتونو کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، فبروري - مارچ ۲۰۱۶

²⁰ په بلخ کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، مارچ ۲۰۱۶

²¹ د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیس، په افغانستان کې د د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، له خوا تائید شوی

²² په هرات ولایت کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، فبروري ۲۰۱۶

²³ په هرات ولایت کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، فبروري ۲۰۱۶

۶ شکل: په افغانستان کې د میتامفیتامین په یوه شکمن مخفي لابراتوار کې کشف شوي وسایل او لومړني مواد

سرچینه په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوي نیتا پر بنسټ، دسمبر ۲۰۱۵

که څه هم تر اوسه پورې په افغانستان کې په رسمي توګه د میتامفیتامین د یواځې یو ویجاړ شوي لابراتوار خبر ورکول شوی دی، د میتامفیتامین د صنعت لپاره د خطر عوامل لکه د لومړنیو موادو لاسرسی تر اوسه پورې شتون لري. په کلني توګه، افغانستان په قانوني توګه ۰،۳ ټنه سیودوفیدرین او ۰،۰۵ ټنه ایفیدرین را واردوي، چې د میتامفیتامین لپاره لومړني یا خامه توکي دي²⁴. له دې سره سره، ایفیدرین او سیودوایفیدرین د درمل جوړونې د چمتووالي په بڼه کې د سرو پر ضد درملو په توګه په ټول هیواد کې په پراخه کچه د لاسرسي وړ دي. په افغانستان کې د مخدره توکو د تنظیم کمیټې په وینا، احتمال شته چې د دولت د سهم تر څنګ، ډیره اندازه یي هیواد ته د ناکترول شوو پولو څخه را دننه کيږي، چې کیدای شي په غیرقانوني ATS صنعتونو کې د نوموړو کیمیاوي موادو د کارولو لپاره د انحراف سبب وګرځي²⁵. که څه هم، په افغانستان کې د ATS اومه کیمیاوي موادو په اړه مالومات محدود دي او تر اوسه پورې له قانوني سوداګرۍ څخه د ATS اومه کیمیاوي موادو د انحراف هیڅ کوم خبر نه ورکړل شوی او نه نوموړي کیمیاوي مواد چیرته ضبط شوي دي.

د متخصصینو د لیدلوري پر بنسټ، میتامفیتامین کیدای شي افغانستان ته له نورو هیوادونو څخه هم را قاچاق شي. متخصصین گومان لري چې هغه ضبط شوي تابلېتونه چې میتامفیتامین او نور مواد لري افغانستان ته د جنوب-لویدیځې او مرکزي اسیا او اروپا څخه را قاچاق شوي دي²⁶.

په عمومي توګه، ډیرو مالوماتو ته اړتیا ده چې افغانستان ته د مصنوعي مخدره توکو په محرکونو او هغه حد باندې پوه شي چې تر هغه پورې میتامفیتامین د هیواد د ننه تولیديږي.

²⁴ د لا ډیرو مالوماتو لپاره د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د نړیوالو مصنوعي مخدره توکو ارزونه: امفیتامین-ډوله پاروونکي او نوي ارواګرځوونکي مادې، نیویارک، می ۲۰۱۴

²⁵ د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د لومړنیو موادو د کنترول واحد له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶.

²⁶ د افغانستان د مخدره توکو د تنظیم کمیټې له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶.

د میتامفیتامین بیې

میتامفیتامین په هیواد کې په ورو اندازو او نسبتاً لوړو نرخونو د لاسرسي وړ دي²⁷. د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیس خبر ورکوي چې په افغانستان کې د میتامفیتامین عمده نرخ د یو کیلوگرام لپاره له ۱۰،۰۰۰ امریکایي ډالرو تر ۱۵،۰۰۰ امریکایي ډالرو پورې دی، په داسې حال کې چې د همدومره هیرویینو عمده نرخ له ۵۰۰۰ امریکایي ډالرو څخه د ۷۰۰۰ امریکایي ډالرو پورې دی²⁸.

په افغانستان کې د مخدره توکو کاروونکي چې مرکي ورسره ترسره شوي په ۲۰۱۶ کې د "شیشي" د یو لړ پراخه نرخونو په اړه خبر ورکوي، چې د یو ولایت د ننه بیلابیل ډول بیې شتون لري. په هرات، کابل، مزار او ننګرهار ولایتونو کې د یو ګرام "شیشي" نرخ له ۴۵۰-۲۵۰۰ افغانیو پورې (۵،۶ امریکایي ډالرو – ۴،۳۶ امریکایي ډالرو) دی (۱ جدول وګورئ). که څه هم په لاندې جدولونو کې د نرخونو ډیټا د شفافیت لپاره تعدیل شوي نه ده.

۲ جدول: په افغانیو د یو ګرام "شیشي" نرخ چې په افغانستان کې د مخدره توکو کاروونکو له خوا ورکړل شوی دی (جنوري-مارچ ۲۰۱۶)

ولایت	ځای	د یو ګرام نرخ (په افغانیو)
کابل	کوټه سنگي	1200
کابل	کوټه سنگي	600-800
کابل	کوټه سنگي	500 – 2200
کابل	کوټه سنگي	1200
هرات	۱۰۰ بستره روغتون	1500
هرات	۱۰۰ بستره روغتون	800
هرات	۱۰۰ بستره روغتون	1500-2500
هرات	OSD روغتون	800
هرات	SHRO روغتون	500
ننګرهار	جلال اباد روغتون	800-1000
ننګرهار	جلال اباد روغتون	700
ننګرهار	جلال اباد روغتون	450-1000
مزار	د عامې روغتیا وزارت مزار	700 – 800

سرچینه: په افغانستان کې، په هرات، کابل، مزار او ننګرهار ولایتونو کې د مخدره توکو کاروونکو له خوا د وړاندې شوي ډیټا پر بنسټ، جنوري-مارچ ۲۰۱۶. یادښت: هره یاده شوې بیه په یوه مرکه کې د مخدره توکو د کاروونکي فر له خوا وړاندې شوې بیه راڅرګوي. بیه د ۲۰۱۶ کال د مارچ په لومړۍ نېټه د اسعارو د تبدیلی نرخ سره سمې د مالوماتو لپاره وړاندې شوي دي (چې د هغه وخت لپاره مناسبه ډیټا ده چې نوموړې ډیټا په کې راغونډه شوې وه). اصلي نرخونه په افغانیو کې بیان شوي دي.

په افغانستان کې، په هرات، مزار شریف او ننګرهار ولایتونو کې، د مخدره توکو کاروونکي خبر ورکوي چې د "شیشي" د یوې نسخې پلورلو بیه له ۲۰-۱۰۰ افغانیو (۳،۰ امریکایي ډالرو - ۵،۱ امریکایي ډالرو) پورې وي (۲ جدول وګورئ).

²⁷ په هرات ولایت کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، فبروري ۲۰۱۶

²⁸ په کابل کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو د عدلي طب لابراتوار له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، دسمبر ۲۰۱۵

۳ جدول: په افغانیو د یوې نسخې "شیشه" نرخ چې په افغانستان کې د مخدره توکو کاروونکو له خوا ورکړل شو دی (جنوري-مارچ ۲۰۱۶)

ولایت	ځای	د یوې نسخې بیه (په افغانی)
ننګرهار	د جلال اباد روغتون	50-100
هرات	۱۰۰ بستره روغتون	100
هرات	۱۰۰ بستره روغتون	50
هرات	ARC روغتون	50
هرات	OSD روغتون	20 – 50
هرات	SHRO روغتون	50
مزار	د عامې روغتیا وزارت، مزار	50
مزار	د عامې روغتیا وزارت، مزار	100

سرچینه: په افغانستان کې، په هرات، کابل، مزار او ننګرهار ولایتونو کې د مخدره توکو کاروونکو له خوا د وړاندې شوي دیتا پر بنسټ، جنوري-مارچ ۲۰۱۶. یادښت: هره یاده شوې بیه په یوه مرکه کې د مخدره توکو د کاروونکي فر له خوا وړاندې شوې بیه راغبرګوي. بیه د ۲۰۱۶ کال د مارچ په لومړۍ نېټه د اسعارو د تبدیلی نرخ سره سمې د مالوماتو لپاره وړاندې شوي دي (چې د هغه وخت لپاره مناسبه دیتا ده چې نوموړې دیتا په کې راغونډه شوې وه). اصلي نرخونه په افغانیو کې بیان شوي دي.

په افغانستان کې د "شیشې" د نرخونو پراخه توپيرونه کیدای شي د مخدره توکو په مارکیټ کې د لاسرسي وړ تولیداتو په تصور شوي کیفیت پورې اړه ولري. د بیلګې په توګه، د مخدره توکو ځینې کاروونکي چې مرکه ورسره شوي په دې باور ول چې "کولمبیایي شیشه" د لوړ کیفیت لرونکي ده او له همدې امله د مخدره توکو په مارکیټ کې د "شیشې" له نورو ډولونو څخه په لوړه بیه پلورل کېږي.²⁹ په افغانستان کې د یوې مادې د براند کولو لپاره په بل هیواد پورې تړل کومه غیرمعمولي خبره نه ده او د اسینټیک انهایډرایډ د بیلابیلو فرض شوو کیفیتونو لپاره هم په دې اړه خبر ورکول شوی دی، چې د "چینایي"، "جرمني" یا "کوریايي" په نوم براند شوي دي، پرته له دې چې نوموړي مواد له یادو هیوادونو څخه کومه سرچینه واخلي.³⁰

په افغانستان کې د میتامفیتامینو کارول او درملنه

د مخدره توکو د کارولو د څیړنو له مخې، په افغانستان کې د میتامفیتامین کارول محدود دي. په ۲۰۱۲ کې، د افغانستان په ښاري سیمو کې د مخدره توکو کارولو ملي سروې (ANUDUS)، چې په افغانستان کې د ۱۱ ولایتونو په مرکزي ښارونو کې په ۵،۲۳۶ کسانو ترسره شوه، وموندله چې له ۱ سلنه څخه کمو کسانو میتامفیتامین کارول³¹. د مخدره توکو د دوه سروې ګانو د ګډو پایلو پر بنسټ چې د افغانستان په ښاري او لري پرتو سیمو کې په ۲۰۱۲-۲۰۱۴ کال کې په ۱۰،۵۴۹ کسانو ترسره شوي، د افغانستان د مخدره توکو کارولو ملي سروې (ANDUS) دا سې اټکل کړه چې ATS په افغانستان کې د تر ټولو لږ کارېدونکو مخدره توکو څخه دي چې د لویانو ترمنځ د ATS کارولو کچه ۰،۵ سلنه وه³². د مخدره توکو د کارولو په دې څیړنه کې، ATS په میتامفیتامین، امفیتامین او نورو امفیتامین-ډوله پاروونکو باندې ویشل شوي نه ول.

²⁹ په افغانستان کې په هرات، مزار او ننګرهار ولایتونو کې د مخدره توکو کاروونکو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري-مارچ ۲۰۱۶.

³⁰ د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت او د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د افغانستان د اېپین د نرخ څارنې میاشتینۍ راپور، کابل، فبروري ۲۰۱۱.

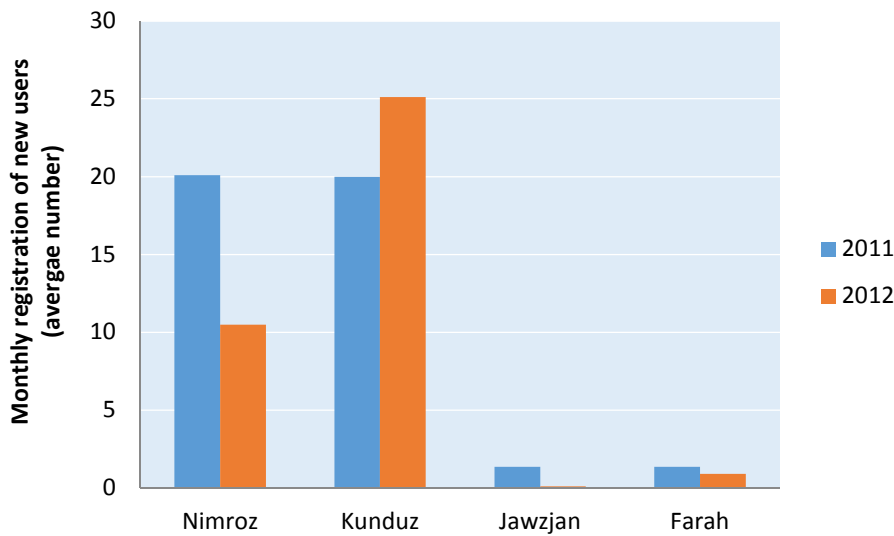
³¹ د امریکا د متحده ایالتونو د بهرنیو چارو وزارت، د نړیوالو مخدره توکو او قانون پلي کولو د چارو ریاست، د INL د غوښتنې د راکمولو پروګرام څیړنې لنډیز، د افغانستان په ښاري سیمو کې د مخدره توکو د کارولو سروې، ډسمبر ۲۰۱۲.

³² د افغانستان د عامې روغتیا وزارت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت او د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، په افغانستان کې د مخدره توکو د کارولو ملي سروې ۲۰۱۵.

که څه هم، د قانون پلي کوونکي ادارې، د روغتيايي خدمتونو وړاندې کوونکي او د درملني مرکزونه د افغانستان په ځينو برخو کې د مصنوعي مخدره توکو د کارولو د اټکل شوي زياتوالي خبر ورکوي³³. په نږدې کلونو کې، د افغانستان په ځينو ولايتونو کې د درملني مرکزونو د مخدره توکو د هغو کاروونکو د شمير د زياتوالي په اړه خبر ورکړی دی چې د ميتامفيتامين د کارولو لپاره يې له دوی څخه د درملني غوښتنه کړې ده. د افغانستان د عامې روغتيا وزارت د سوابقو پر بنسټ، د ميتامفيتامين ۹۰۸ کاروونکي³⁴ په فراه، جوزجان، کندز او نيمروز ولايتونو کې د ۲۰۱۱ او ۲۰۱۲ کال په موده کې د درملني لپاره په دولتي روغتيايي مرکزونو کې ثبت شوي دي³⁵. د دې په پام کې نيولو سره چې د ثبتولو اوسنی سيستم د ډيرو مخدره توکو کارول په بر کې نه نيسي، په عمومي توگه بايد د درملني د ارقامو سره په احتياط چلند وشي.

تر اوسه پورې، د ميتامفيتامين د درملني د ثبتونو ستر شمير په کندز ولايت کې چې د افغانستان په شمال ختيځ کې پروت دی، او نيمروز ولايت کې چې د افغانستان په جنوب لويديځ کې پروت دی د درملني د مرکزونو له خوا راپور شوي دي³⁶. د افغانستان د عامې روغتيا وزارت د درملني دولتي مرکزونو په کندز او نيمروز ولايتونو کې په مياشتني توگه په منځني کچه په ۲۰۱۱ کال کې د ميتامفيتامين د درملني لپاره د نويو ثبتونو شمير د ۲۰ په شاوخوا کې ښودلی وو. په داسې حال کې چې د ميتامفيتامين د درملني لپاره د مياشتنيو نويو ثبتونو منځني شميره په ۲۰۱۲ کې د نيمروز ولايت د درملني په دولتي مرکزونو کې نږدې ۱۰ تنو ته را ښکته شوي وه، په کندز ولايت کې د درملني مرکزونو په ورته کال کې په منځني توگه د ۲۵ نويو ثبتونو د زياتوالي خبر ورکړی وو.

شکل ۷: د افغانستان په ټاکلو ولايتونو کې د عامې روغتيا وزارت په دولتي درملني مرکزونو کې د ميتامفيتامين د درملني لپاره د نويو ثبتونو منځني شمير (۲۰۱۱-۲۰۱۲)

سرچينه: د افغانستان اسلامي جمهوريت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴. يادښت: په افغانستان کې د درملني د اوسني ډيټا پر بنسټ، دا روښانه نه ده چې ايا هغه کسان چې ميتامفيتامين يې کارول نور مخدره توکي يې هم کارول.

³³ په بلخ ولايت کې د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پوليسو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، مارچ ۲۰۱۶، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پوليسو د لومړنيو موادو د کنترول واحد له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري ۲۰۱۶.

³⁴ په افغانستان کې د درملني د اوسني ډيټا پر بنسټ، دا روښانه نه ده چې ايا هغه کسان چې ميتامفيتامين يې کارول نور مخدره توکي يې هم کارول.

³⁵ د افغانستان د عامې روغتيا وزارت د مخدره توکو د غوښتنې راکمولو ډيپارټمنټ، (د مياشتني درملني سوابق)، ۱۳۹۰-۱۳۹۱، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

³⁶ د افغانستان اسلامي جمهوريت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

په ۲۰۱۱ کې، د افغانستان په څلورو ولایتونو کې په دولتي روغتیايي مرکزونو کې د میتامفیتامین د درملني لپاره ثبت شوو کسانو د مخدره توکو د درملني لپاره د نویو ثبت شوو کسانو له جملې څخه ۱۳،۱ سلنه برخه جوړوله چې د افغانستان د عامې روغتیا وزارت له خوا یې راپور ورکول شوی دی³⁷. وروسته، په ۲۰۱۲ کې، په نوموړو څلور ولایتونو کې په دولتي روغتیايي مرکزونو کې د میتامفیتامین د درملني لپاره ثبت شوو کسانو د مخدره توکو د درملني لپاره د نویو ثبت شوو کسانو له جملې څخه ۷،۷ سلنه برخه جوړوله³⁸.

د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت د یو راپور له مخې، په افغانستان کې د میتامفیتامین د درملني دینا ټولشموله نه ده³⁹. د بیلګې په توګه، د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د غوښتنې راکمولو څانګه خبر ورکوي چې د میتامفیتامین درملني لپاره د مخدره توکو د ثبت شوو کاروونکو شمیره د ټولو ولایتونو لپاره د لاسرسي وړ نه ده⁴⁰. د میتامفیتامین د درملني لپاره د دینا محدود لاسرسي د څو دلایلو له امله کېدای شي چې د افغانستان په ځینو ولایتونو کې د میتامفیتامین د کارولو کم خپریدل او د میتامفیتامین د درملني لپاره کمزوري یا نیمګړي سوابق درلودل په کې شامل دي چې د هغې لاملونو کې بیا د څو ډوله مخدره توکو کاروونکو په ثبت کولو کې ستونزې او اختلافات شامل دي⁴¹.

داسې ښکاري چې په افغانستان کې یو ستر شمیر د میتامفیتامین کاروونکي نوموړي مخدره توکي له هیروینو سره ګډ کاروي. دا د درملني ارقام نور هم پیچلي کوي، ځکه چې دا د څو ډوله مخدره توکو د کارولو د تفسیر لپاره وړاندوینه نه کوي.

د مصنوعي مخدره توکو د کارولو ډولونه: د څوډوله مخدره توکو کارول او د اداره کولو بیلابیلې طریقې

په افغانستان کې د مخدره توکو کاروونکو سره مرکې ښيي چې "شیشه" ډیر وختونه له هیروین سره ګډه کارول کيږي⁴². د هیروینو د ډیرو کاروونکو په اړه خبر ورکول کيږي چې د "شیشې" کارول یې ددې لپاره پیل کړي چې په هیروینو تکیه باندې برلاسي شي په داسې حال کې چې دوی د "شیشې" د احتمالي تکیه په اړه خبر نه لري. د "شیشې" کاروونکي ډیر وختونه هیروین له "شیشې" سره په ګډه کاروي. د مخدره توکو د کاروونکو د مرکو پر بنسټ، د کارولو د پیل دا لړۍ – لومړی هیروین او په وروستیو پړاوونو کې "شیشه" – ډیره عامه ښکارېږي.

د څو ډوله مخدره توکو د کارولو په هغو حالتونو کې چې هیروین او نور پاروونکي لکه میتامفیتامین په کې شامل وي، د مخدره توکو کاروونکي کېدای شي هڅه وکړي چې د مخدره توکو منفي اغیزې په ورته وخت او یا پر له پسې توګه د اضافي مخدره توکو په کارولو سره راکمې کړي چې مخالفې اغیزې ولري (د مخدره توکو د شدیدو اغیزو د کتنې لپاره ۴ جدول وګورئ، لکه هیروین، له امفیتامین او میتامفیتامین سره)⁴³. د میتامفیتامین کارول همدا ډول د جنوب-لویدیځې اسیا په نورو برخو لکه د ایران اسلامي جمهوریت کې هم د مخدره توکو د کاروونکو ترمنځ د څو ډوله مخدره توکو د کارولو د یوې نوې بڼې په توګه تشریح شوي دي⁴⁴. داسې راپورونه ورکول شوي دي چې د میتامفیتامین کارولو د ایران په اسلامي جمهوریت کې د درملني په مرکزونو کې د اپین کاروونکو

³⁷د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

³⁸د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د غوښتنې راکمولو ډیپارټمنټ، (د میاشتني درملني سوابق)، ۱۳۹۰-۱۳۹۱، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

³⁹د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

⁴⁰د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

⁴¹د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

⁴²د راپور دا برخه د مخدره توکو د کاروونکو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ ده چې د افغانستان د عامې روغتیا وزارت د درملني مرکزونو کې په بلخ، هرات، او کابل ولایتونو کې ثبت شوي دي، جنوري-فبروري ۲۰۱۶.

⁴³د لا ډیرو مالوماتو لپاره د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د نړۍ د مخدره توکو راپور ۲۰۱۶، نیویارک، می ۲۰۱۶ وګورئ.

⁴⁴زهره امهرجدي، الاسدایر م. بار او علي رضا نوروزي (د میتامفیتامین- اړوند سایکوزس: په ایران کې یوه نوې روغتیايي ننگونه)، د فارمسي علومو دارو ژورنال (۲۰۱۳) وګورئ.

ناروغانو باندې منفي اغيزه کړې ده چې هغوی په ناسمه توګه دا باور لرلو چې د میتامفیتامین کارول د دوی په مخدره توکو باندې د تکیه او ورسره تړلو نورو ستونزو په کنټرولولو کې مرسته کوي لکه ژور خپګان او جنسي کارکړنه او د دوی فزیکي انرژي، پاملرنه او تمرکز زیاتوي او د دوی ټولنيزې اړیکې لوړوي (د اپین، امفیتامین، او میتامفیتامین د کارولو د ناعلاجې اغیزو د کتنې لپاره ۵ جدول وګورئ⁴⁵). د اپین کاروونکو تر منځ د میتامفیتامین د کارولو دا طریقه په افغانستان کې د هیرویینو د کاروونکو ترمنځ د میتامفیتامین د ورته کارولو سره چې راپورونه یې ورکول شوي موازي ده.

⁴⁵ شوان، شریعتراد، معصومه معارفیان او حامد اخیاري، "په ایران کې د میتامفیتامین کارولو او میتادون ساتلو درملنه د مخدره توکو د روږدي کینلو د درملنې شبکه کې یوه را برسیره کیدونکې ستونزه ده"، د مخدره توکو پالیسي نړیول ژورنال، جلد ۲۴، ګڼه ۶ (۲۰۱۳)، مخ ۱۱۵ تر ۱۱۶.

۴ جدول: د اېينو، امفيتامين او ميتامفيتامينو د کارولو غوښتونې او ناغوښتونې سختې اغيزې

د امفيتامين او ميتامفيتامين کارول	د اېين لرونکو مخدره توکو کارول
غوښتونې اغيزې	غوښتونې اغيزې
<ul style="list-style-type: none"> • د فزيکي او رواني روغتيا احساس، خوښي • رواني او فزيکي پارونه زيات او اوږد خبرداري او انرژي • په لاسي يا پوهنيزو کارونو کې د کارکرنې زياتوالي • له لوري څخه مخنيوی 	<ul style="list-style-type: none"> • خوږوږي، د تمرکز د توان له لاسه ورکول، د عاطفې له لاسه ورکول، د فزيکي فعاليت کموالي • د استفراق احتمال او استفراق کول • د تنفس احتمالي کموالي، چې د مړينې سبب گرځي • احتمالي پاروونکي اغيزې • د سترگو د تور تنگيدل
<ul style="list-style-type: none"> • د زړه د ضربان او وينې فشار لوړول، د ساه اخيستلو تيزوالي • تيرورتنه کورنکي، ځيني وختونه متشدد سلوک • له اندازې لور هيجان، بې خوښي، ډيري خبرې کول، نارامي، خارښت، وهمونه • تشنج، ناڅاپي ناروغۍ، د زړه بې واره ضربان او/يا د زړه دريدل، مغزي خونريزي • سيروټونرژيک سندروم • د سترگو د تور خرابيدل 	

سرچينه: د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د مخدره توکو په اړه وپېانګه او مالومات، دريمه ګڼه، نويوارک، مارچ ۲۰۱۶.

۵ جدول: د اېين لرونکو مخدره توکو، امفيتامين او ميتامفيتامين د کارولو ناعلاجه اغيزې

د امفيتامين او ميتامفيتامين د کارولو ناعلاجه اغيزې	د اېين لرونکو مخدره توکو ناعلاجه اغيزې
<ul style="list-style-type: none"> • پياوړې رواني تکيه • د زغم پرمختيا • سوءتغذيه، د وزن له لاسه ورکول • سردرګمي، د عاطفې له لاسه ورکول، د خوب نه کولو له لاسه معشوشه ستريا • په دوامداره کارولو سره، پارانونيد سايکوزس ته ورته حالت ته ګرځي (چې د امفيتامين سايکوزس په نوم پېژندل کيږي) • د ترک په وخت کې کيدای شي ډير زيات خوب يا ژور څپګان سره مخ شي 	<ul style="list-style-type: none"> • د زغم چېکه پرمختيا او او فزيکي او رواني تکيه • په پوزه کې د جوړښتونو خرابوالي که چيرته بوی کرل شي يا د پوزې له خوا تنفس کرل شي • که وځکول شي نو د تنفس ستونزې راپيداکوي • سوءتغذيه، د وزن له لاسه ورکول • ناعلاجه چوپتيا، د عاطفې له لاسه ورکول • قبضيت • د حبض غيرمنظمي دورې • د ترک سندروم (ستري کيدل، اسهال، د پوزې بهيدل، لرزه، ويره، تبه، ساره، نه کنټروليدونکي لرزيدل او خولي، همداسې نور).

سرچينه: د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د مخدره توکو په اړه وپېانګه او مالومات، دريمه ګڼه، نويوارک، مارچ ۲۰۱۶.

په افغانستان کې د "شیشې" کاروونکي د څوډوله مخدره توکو د کارولو بیلابیلې طریقې لري (لاندې د دريو مرکو د نقل کولو لنډيزونه وگورئ). په داسې حال کې چې د "شیشې" ډيرو کاروونکو د "شیشې" له کارولو وړاندې د هیرویینو د کارولو خبر ورکولو، ډيرو نورو کاروونکو هم همداسې ویل چې دوی "شیشه" او هیرویین په مخالف ترتیب کې کاروي. په مرکو کې د "شیشې" ډيرو کاروونکو ویل چې دوی ډیر وختونه شیشه او هیرویین په گډه سره په پرله پسې توگه کارولي دي.

په افغانستان کې د "شیشې" کاروونکو ویل چې دوی نوموړې ماده د ادارې له بیلابیلو لارو څخه کارولي ده. د مخدره توکو کاروونکو سره ډیرې مرکې ښيي چې "شیشه" ډیر وختونه ځکول کېږي (لاندې وگورئ، د دريو مرکو د نقل کولو لنډيزونه)، څو ځینو کاروونکو بیا ویلي چې دوی "شیشه" د پوزې له لارې تنفس او کتس کولو له لارې کارولي ده.

د افغانستان په هرات ولایت کې د مخدره توکو د درملني په مرکزونو کې له ناروغانو سره د ۳ مرکو نقل شوي لنډيزونه

۱ مرکه

۲۰ کاله مخکې ما د کتابیس کارول پیل کړل، چې له هغه وروسته به مې کله کله اپینو ته مخه کوله. تر ۵ کلونو پورې مې دواړه کتابیس او اپین کارول. له هغه وروسته مې د هیرویینو کارول پیل کړل چې دا دی اوس یې ۱۰ کاله کېږي چې هیرویین کاروم. د تیرو ۳ کلونو راهیسې، زه "شیشه" هم کاروم. ما ځکه د "شیشې" کارول پیل کړل چې خلکو راته ویل چې دا به زما له بدن څخه مورفین وباسي او زما سره به په پاکیدلو کې مرسته وکړي. زه نه پوهیدم چې زه به وروسته په هیرویینو او شیشې دواړه باندې تکیه ولرم.

زه شیشه ځکوم. ډیر وختونه، زه لومړی "شیشه" کاروم او بیا هیرویین کاروم. په عمومي توگه، زه شیشه د ورځې دوه ځله او هیرویین د ورځې ۳ ځله کاروم. د هیرویین او شیشې گډ کارول ماته ډیر خوند راکوي.

۲ مرکه

۳ کاله مخکې مې د هیرویینو کارول د بیوزلی او غربت له امله پیل کړل. له تیرو ۲ کلونو راهیسې، شیشه هم کاروم. "شیشه" ماته د پوستکي حساسیت راکوي او له خوب څخه مې منع کوي. کله چې زه شیشه کاروم، زه ډیر وختونه د ژورې اندیښنې احساس کوم او یو ځل مې وهم لیدلو چې یو څوک راباندې حمله کوي. زه ډیر وختونه لومړی هیرویین او بیا شیشه کاروم. په پیل کې زه نه پوهیدم چې شیشه هم روردي کونکې ده. کله چې زه یواځې هیرویین کاروم، نو د شیشې لپاره مې غوښتنه ډیره لوړه وي. کله چې دواړه کاروم، هیرویین او شیشه، دا زما په مغز باندې لږ اغیز کوي. زه ډیر وختونه شیشه په یو پایپ سره ځکوم.

۳ مرکه

ډیر کلونه وشول چې زه هیرویین ځکوم. دا ډیر وخت ماته خوب راولي او ما گنګس کوي. پنځه کاله مخکې، زما یوه د تره لور چې هغه هم د مخدره توکو روردي ده، وویل چې زه باید شیشه وځکوم، ځکه چې هغه څوک نه روردي کوي. خو شیشه ستا غاښونه خرابوي، ذهن دي خرابوي او پاراناښ کوي. کله چې زه شیشه وځکوم، زه له هر چانه کرکه لرم، حتی له خپل میره نه مې هم کرکه لرم.

زه ډیر وختونه شیشه ځکوم. زه لومړی شیشه کاروم او بیا هیرویین کاروم. په یوه ورځ کې، زه ډیر وختونه شیشه او هیرویین دواړه ۳ ځلې کاروم. که زه له هیرویینو پرته یواځې شیشه وکاروم نو بدن مې درد کوي. له هیرویینو څخه زما میلان د شیشې لپاره ډیر پیاوړی دی او زه یې په ویره کې اچولي يم.

په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو لپاره د غوښتنې د ارزولو پر وړاندې ننگونې

که څه هم په افغانستان کې د درملنې مرکزونو د میتامفيتامين د درملنې د ثبت کولو د ځينو قضيو په اړه په وروستيو کلونو کې خبر ورکړی دی، خو MCN موندلې ده چې په نوموړې ډيټا کې د پام وړ محدوديتونه شتون لري. د بيلگې په توگه، په افغانستان کې د درملنې د مرکزونو څخه د ثبتونو په ډيټا کې د مخدره توکو هغه کاروونکي شامل دي چې د "کرسټل" د کارولو د درملنې لپاره ثبت شوي دي، چې داسې فرض کيږي چې "کرسټل" په مستقيمې توگه د درې د ټکي "شيشي" ژباړه ده، ددې مانا دا ده چې "شيشه" د (شيشه يي) میتامفيتامين لپاره هم کارول کېدلای شي⁴⁶. په افغانستان کې، "کرسټل" يوه اصطلاح ده چې په عمومي توگه د هغو هيرويينو لپاره کارول کيږي چې په فرضي توگه د لوړ کيفيت لرونکي وي. خو، ددې په پام کې نيولو سره چې "شيشه" د ايران په اسلامي جمهوريت کې د میتامفيتامين لپاره عام کوڅه يي نوم دی، ددې ارزونې په چوکاټ کې مرکه کوونکي متخصصين په دې باور دي چې نوموړې اصطلاح په افغانستان کې د میتامفيتامين لپاره عام کوڅه يي نوم دی. بايد په ياد ولرل شي چې په افغانستان کې د درملنې مرکزونه هيڅ ډول وسایل نه لري چې د حقيقي مادي يا د مخدره توکو ترمنځ د کارول کېدونکو موادو په اړه يقيني شي⁴⁷. په هيواد کې د درملنې مرکزونه خپل د درملنې پروگرامونه په بشپړه توگه د هغو علايمو او نښو نښانو پر بنسټ عياروي چې د مخدره توکو په ثبت شوو کاروونکو کې ليدل شوي وي⁴⁸.

د درملنې د ارقامو د تفسير د ستونزو ترڅنگ، يوه د پام وړ خاليگاه دا ده چې د عامو خلکو ترمنځ د میتامفيتامين د کارولو د عمومي خپراوي په اړه ښه پوهاوی شتون نه لري. بيا هم، د لاسرسي وړ ډيټا په افغانستان کې د درملنې د غوښتنې لپاره د میتامفيتامين ارزښت ښيي، چې د میتامفيتامين د مارکيټ د وړاندې شوي تحليل پر بنسټ، ښايي دوام وکړي.

په ټوله کې، ښه ټولشموله، مفصلو او سيستماتيکو مالوماتو ته اړتيا ليدل کيږي چې په افغانستان کې د میتامفيتامين د ستونزې خاصيت او اندازه مالومه کړي. د اوس لپاره، دا ارزونه په افغانستان کې د میتامفيتامين د کارولو شتون څرگندوي، په ځانگړې توگه د هيرويينو د کاروونکو ترمنځ. دا مالومات د مخدره توکو د درملنې مرکزونو پورې اړه لري او د مخدره توکو د پاليسيو د جوړولو لپاره گټورې لارښوونې وړاندې کوي.

⁴⁶د افغانستان اسلامي جمهوريت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

⁴⁷د افغانستان اسلامي جمهوريت، د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د افغانستان د مخدره توکو راپور ۲۰۱۳، ډسمبر ۲۰۱۴.

⁴⁸په افغانستان کې د عامې روغتيا وزارت د مخدره توکو درملنې وړاندې کوونکو له خوا د وړاندې شوو مالوماتو پر بنسټ، جنوري - مارچ ۲۰۱۶.

۲. په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې مصنوعي مخدره توکي

په افغانستان کې د میتامفیتامین په اړه له یو شمیر موندنو سره سره، ډیرې پوښتنې شتون لري چې بې ځوابه پاتې دي: په افغانستان کې د میتامفیتامین د مارکیټ اندازه څومره ده؟ ایا په افغانستان کې د مخدره توکو مارکیټ په زیاتیدونکې توګه څوډوله کیدونکی دی؟ په هیواد کې د نورو مخدره توکو په تړاو د میتامفیتامین ستونزه تر کومه بریده ده؟ او، ایا میتامفیتامین تر ډیره پورې په سیمه ییزه توګه دي او که په سیمه کې له نورو هیوادونو څخه سرچینه اخلي؟

که څه هم په دې راپور کې لومړنۍ وړاندې شوي ارزونه دي پوښتنو ته هر اړخیز ځوابونه نه شي وړاندې کولی، خو په افغانستان کې د میتامفیتامین وضعیت په اړه کیدای شي د سیمه ییزې محتوا په نیولو سره په غوره توګه پوهیدلای شي. د قاجاقو، کارولو او صنعت په اړه سیمه ییزه ډیټا او مالومات څرګندوي چې افغانستان په سیمه کې یواځینی هیواد نه دی چې د میتامفیتامین په اړه په کې زیاته انډیننه شتون لري. په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې نور هیوادونه، لکه د ایران اسلامي جمهوریت کې د میتامفیتامین شتون ډیر زیات دی او کیدای شي له افغانستان څخه د میتامفیتامین له سختې ستونزې سره مخ وي.

۲ نقشه: په دې راپور کې تر پوښښ لاندې نیول شوي د جنوب لویدیځې او مرکزي اسیا هیوادونه

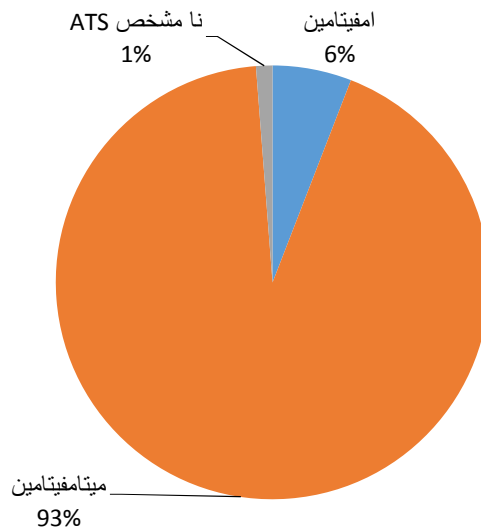

یادښت: کومې پولې چې په دې نقشه کې کارول شوي د ملګرو ملتونو رسمي توشیح یا د ملو استازیتوب نه کوي. بش کرښې د نامشخصو پولو استازیتوب کوي. په ټکو نیول شوي کرښه په جمو او کشمیر کې د کنټرول کرښې تقریبي استازیتوب کوي چې د پاکستان او هندوستان له خوا پرې هوکړه شوي ده. د جمو او کشمیر وروستي وضعیت باندې لاتر اوسه د دواړو خواوو له لوري هوکړه شوي نه ده.

په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې د میتامفیتامین وضعیت

په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې د ATS مارکیټ تر ډیره پورې د میتامفیتامین لرونکی دی. د ۲۰۰۷ او ۲۰۱۴ کال ترمنځ، د میتامفیتامین ضبط کیدنو د ATS له ټولو ضبط کیدنو څخه ۹۳ سلنه جوړوله چې په سیمه کې یې خبر ورکول شوی وو، ورپسې د امفیتامین ضبط کیدني وي چې ۶ سلنه یې جوړوله او بیا د نامشخصو ATS موادو ضبط کیدنه وه چې ۱ سلنه یې جوړوله.

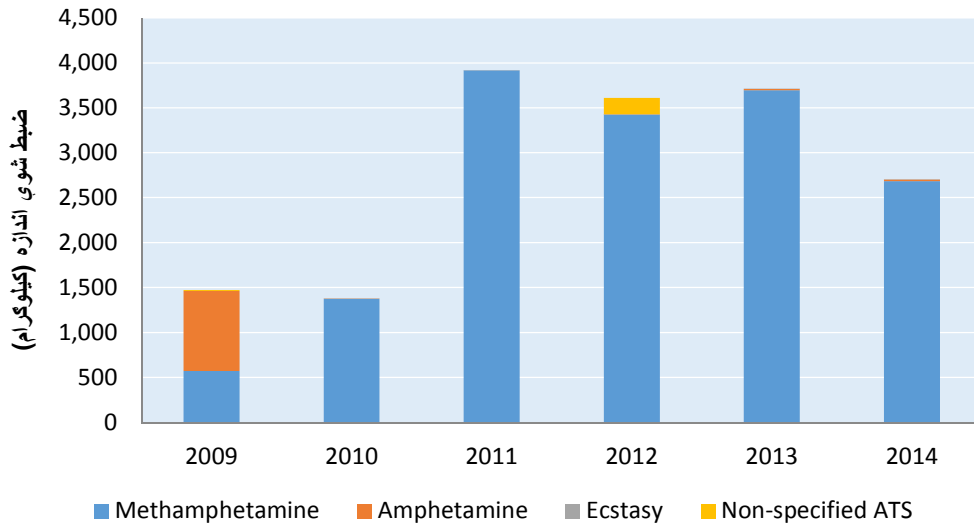
۸ شکل: په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې د ATS ضبط کیدني، د مادي پر بنسټ (۲۰۰۹-۲۰۱۴)

سرچینه: د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، ۲۰۰۹-۲۰۱۴.

د کلونو په تیریدو سره، د ATS ستر مقدار په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې ضبط شوي دي. له ۱،۵ ټنو ATS څخه چې په ۲۰۰۹ او ۲۰۱۰ کې یې له ضبط کیدنو څخه خبر ورکول شوی وو، د ATS ضبط کیدني په ۲۰۱۱ کال کې نږدې ۴ ټنو ته پورته شوي او په ۲۰۱۲ او ۲۰۱۳ کې له ۳،۶ ټنو څخه پورته پاتې شوي. په ۲۰۱۴ کې، د ATS د ضبط کیدنو کچه شاوخوا ۲،۷ ټنو ته راوړیدله.

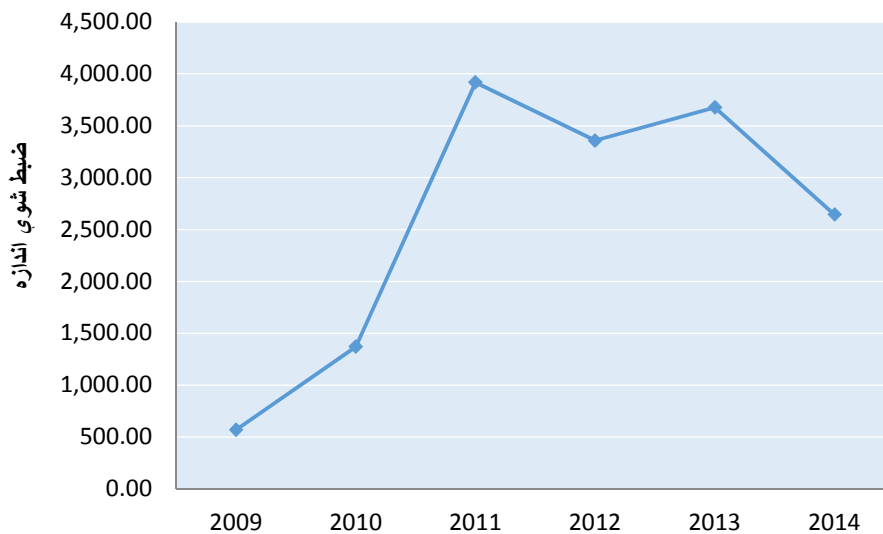
۹ شکل: په جنوب لويديځه او مرکزي اسيا کې د ATS راپور شوي ضبط کيدني، د مادي پر بنسټ (۲۰۰۹-۲۰۱۴)

سرچينه: د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنليک ځوابونه، ۲۰۰۹-۲۰۱۴.

په جنوب لويديځه او مرکزي اسيا کې د ۲۰۰۹ او ۲۰۱۴ کلونو ترمنځ د ATS د ضبط کيدنو ستر مقدار په هغو ضبط کيدنو پورې تړلی دی چې د ايران په اسلامي جمهوريت کې يې خبر ورکول شوی دی. د ۲۰۰۹ کال له استثنا سره، د ايران په اسلامي جمهوريت کې د ميتامفيتامين د کلنيو ضبط کيدني چې راپورونه يې ورکړل شوي په جنوب لويديځه او مرکزي اسيا کې د ATS د ضبط کيدنو ستره برخه جوړوي. د ايران په اسلامي جمهوريت کې د ميتامفيتامين ضبط کيدني چې راپور يې ورکړل شوی د پام وړ اندازه لوړوالی په کې راغلی چې په ۲۰۰۷ کال کې له ۰،۰۱ ټن څخه کم وو او په ۲۰۱۱ کال کې ۳،۹ ټنو ته لوړ شو او همداسې په ۲۰۱۲ کې په لوړه کچه پاتې شو چې ۳،۴ ټنه وو او په ۲۰۱۳ کې ۳،۷ ټنه وو، خو په ۲۰۱۴ کې ۲،۵ ټنو ته راکم شو.

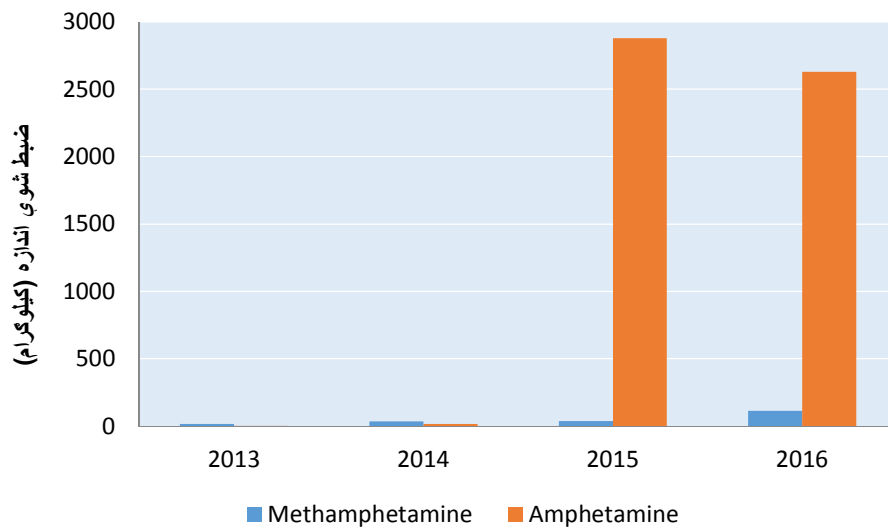
۱۰ شکل: د ايران په اسلامي جمهوريت کې د ميتامفيتامين راپور شوي ضبط کيدني (۲۰۰۹-۲۰۱۴)

سرچينه: د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنليک ځوابونه، ۲۰۰۹-۲۰۱۴.

په ۲۰۱۵ او ۲۰۱۶ کې، په پاکستان کې هم د امفيتامين په ضبط كيدنو کې د پام وړ اندازه زياتوالي په اړه خبر ورکول شوی. په پاکستان کې د مخدره توکو پر ضد ځواک په ۲۰۱۳ او ۲۰۱۴ کې له ۲۰ کيلوگرامو څخه په ۲۰۱۵ کې ۲،۹ ټنو ته او په ۲۰۱۶ کې ۲،۶ ټنو (لومړنۍ شميرې) ته د امفيتامينو د ضبط د زياتوالي خبر ورکړی دی. که څه هم په پاکستان کې د ميثامفيتامينو د ضبط کچه په نسبي توگه ټيټه پاتې شوې ده، د مخدره توکو پر ضد ځواک په ۲۰۱۳ کال کې له ۰،۰۲ ټنو څخه ټيټو ضبط کيدنو څخه په ۲۰۱۶ کال کې (لومړنۍ شميرې) ۰،۱ ټن څخه زياتو ضبط کيدنو ته د پورته کيدلو خبر هم ورکړی دی.

۱۱ شکل: په پاکستان کې د امفيتامين ميثامفيتامين راپور شوي ضبط کيدني (۲۰۱۳-۲۰۱۶)

سرچينه: د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملگرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنليک ځوابونه، ۲۰۰۹-۲۰۱۴. د مخدره توکو پر ضد ځواک، "د ملي ضبطونو ډيټا"، پاکستان، په http://anf.gov.pk/national_seizure_data.php کې د لاسرسي وړ ده؛ يادښت: د ۲۰۱۶ لپاره ډيټا لومړنۍ ډيټا ده.

د ۲۰۱۴ او ۲۰۱۶ ترمنځ، د مخدره توکو پر ضد ځواکونو له خوا د انفرادي ضبط کيدنو په اړه د ورکړل شوي راپورونو پر بنسټ، په کم شمير او پراخه کچه امفيتامين او ميثامفيتامين په لري پرتو سيمو کې ضبط شوي او يو ستر شمير په کمه کچه په هوايي ډگرونو او بندرونو کې په سترو بڼارونو لکه اسلام اباد او کراچي کې ضبط شوي دي.⁴⁹

ددي ترڅنگ، په قزاقستان کې په ۲۰۱۲ کال کې د نږدې ۰،۲ ټنو نامشخصو ATS د سترو ضبط کيدنو خبر ورکول شوی دی. همدا ډول د ۲۰۱۲ او ۲۰۱۴ کلونو ترمنځ هم په قزاقستان کې د امفيتامين او "خوينۍ" د وړو اندازه د ضبط کيدلو خبر ورکول شوی وو، چې له ۴ کيلوگرامو څخه کمې وې.⁵⁰

د جنوب لويديځې او مرکزي اسيا لپاره د کارولو د ارقامو پر بنسټ د ATS د مارکيټ د اندازې ټاکلو لپاره کافي ډيټا شتون نه لري. د ايران د اسلامي جمهوريت لپاره د ATS د کارولو سيستماتيکې څيړنې شتون نه لري. که څه هم، د ضبط شويو ميثامفيتامينو د سترې کچې ضبط کيدنو او د ميثامفيتامين د له منځه وړل شوو لابراتوارونو سره، د ميثامفيتامين د کورني مارکيټ د پام وړ نښې نښانې شته. په ۲۰۱۴ کال کې، د متخصصينو ليدلوري د ايران په اسلامي جمهوريت کې دا په ډاگه کړه چې ميثامفيتامين په هيواد کې له امفيتامين وروسته دويمه شميره تر ټولو ډير

⁴⁹ د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملگرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنليک ځوابونه، ۲۰۰۹-۲۰۱۴. د مخدره توکو پر ضد ځواک، "د ملي ضبطونو ډيټا"، پاکستان، په http://anf.gov.pk/national_seizure_data.php کې د لاسرسي وړ ده؛ د افغان اېين سوداگري پروژې، د مخدره توکو او جرايمو لپاره د ملگرو ملتونو دفتر (UNODC)، پاریس پکټ ابتکار، د مخدره توکو د څارلو بنسټ، په ۲۴ نومبر کې لاسته راغلي دي.

⁵⁰ د مرکزي اسيا د مالوماتو او همغږۍ سيمه ييز مرکز سره د مستقيمو اړيکو له لارې د وړاندې شوې ډيټا پر بنسټ، سپټمبر ۲۰۱۵.

کاریدونکي ATS دي، په داسې حال کې چې ATS په عمومي توګه په هیواد کې له اپین لرونکو مخدره توکو وروسته په ورته کال کې د مخدره توکو تر ټولو ډیر کاریدونکی ګروپ په نښه شوی وو.⁵¹ له دې هاخوا، د متخصصینو د لیدلوري له مخې، په ۲۰۱۲ کې او بیا په ۲۰۱۳ کې په هیواد کې د میتامفیتامین کارولو کې په ستره کچه زیاتوالی راغلی دی.⁵² سربیره پر دې، د ATS- اړوند مړینه کې د زیاتوالي په اړه هم په ۲۰۱۲ کال کې د ایران په اسلامي جمهوریت کې تصور شوی دی او په هیواد کې د ATS کارولو لپاره د درملني ترلاسه کوونکو خلکو په شمیر کې هم زیاتوالی راغلی دی.⁵³

په جنوب لویدیځه او مرکزي اسیا کې د ATS د مارکیټ بشپړ برید لا هم روښانه نه دی. په پاکستان کې د مخدره توکو کارولو سروې وښودله چې ATS په حقیقت کې په نوموړي هیواد کې خلک کاروي، که څه د اپین لرونکو او کنابیس په پرتله په کمه کچه کارول کیږي. په داسې حال کې چې د نړیوال کنترول لاندې مخدره توکو په هیواد کې په ۶ سلنه کاریدلو سره د ۱۵ کلونو او ۶۴ کلونو ترمنځ عمر لرونکو خلکو ترمنځ حاکمیت درلود، میتامفیتامین په کلني توګه په ۰،۰۲ سلنه او ATS په کلني توګه ۰،۰۸ سلنه کارول کیدلو.⁵⁴ د ATS د کارولو کلني کچه په بلوچستان ایالت کې تر ټولو لوړه وه چې د پاکستان په لویدیځ کې د افغانستان او د ایران د اسلامي جمهوریت سره په پوله پروت دی.⁵⁵

په قزاقستان کې، د زده کوونکو تر منځ د ATS د کارولو د خپریدلو ځینې نښې نښانې شتون لري. د مخدره توکو د کارولو سروې چې د ۱۶ او ۲۴ کلونو ترمنځ عمر لرونکو زده کوونکو ترمنځ په ۲۰۱۲ کې ترسره شوه د ټول وخت لپاره د "خوبښی" د کارولو حاکمیت ښيي چې ۲،۳ سلنه او د ټول وخت لپاره د امفیتامین (له خوبښی پرته) کارولو حاکمیت چې ۱،۰ سلنه دی، چې دواړه د کورکابین له کارولو څخه لوړ دي چې ۰،۸ سلنه دی، خو له کنابیس څخه ټیټ دي چې ۱۱،۲ سلنه دي. ددې ترڅنګ، د نوموړي کال لپاره د سروې پایلو د ټول وخت لپاره د ارام ښونکو او خوب راوړونکو د کارولو حاکمیت وښود چې د "خوبښی" له کارولو ټیټ، ۲،۱ سلنه وو.⁵⁶

په نږدې کلونو کې، هما ډول د جنوب لویدیځې او مرکزي اسیا په ځینو هیوادونو کې د "خوبښی" او امفیتامین کارولو نښې لیدل شوي دي. د متخصصینو د لیدلوري له مخې، په ۲۰۱۴ کې امفیتامین په تاجکستان او پاکستان کې تر ټولو ډیر کاریدونکي ATS په توګه په نښه شوي دي.⁵⁷

تر اوسه پورې، په جنوب لویدیځو او مرکزي اسیايي هیوادونو کې د عامو خلکو ترمنځ د ATS کارولو عمومي خپریدل مالوم نه دي. بیا هم، د لاسرسي وړ ډیټا په سیمه کې د ATS په پراخه کچه شتون ښيي. له همدې امله، نورو مالوماتو او ډیټا ته اړتیا ده چې په سیمه کې د ATS د مارکیټ په اړه روښانه پوهاوی ولرو.

⁵¹ د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، ۲۰۱۴

⁵² د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، ۲۰۱۲ او ۲۰۱۳

⁵³ د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، ۲۰۱۲

⁵⁴ د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د پاکستان د احصایې اداره، د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، په پاکستان کې د مخدره توکو کارول ۲۰۱۳، ۲۰۱۳.

⁵⁵ د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت، د پاکستان د احصایې اداره، د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، په پاکستان کې د مخدره توکو کارول ۲۰۱۳، ۲۰۱۳.

⁵⁶ د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، ۲۰۱۲

⁵⁷ د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (UNODC)، د تاجکستان او پاکستان لپاره د کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، ۲۰۱۴

په جنوب-لویدیځه او مرکزي اسیا کې د میتامفیتامین صنعت

په جنوب-لویدیځه او مرکزي اسیا کې، د ATS غیرقانوني صنعت په اړه تر ډیره پورې د ایران په اسلامي جمهوریت کې خبر ورکول شوی دی. په ۲۰۱۲ کې، نوموړي هیواد د میتامفیتامین د ۲۱۴ لابر اتوارونو د له منځه وړلو خبر ورکړ، چې په ۲۰۱۳ کې دا شمیره ۴۴۵ لابر اتوارونو ته لوړه شوي وه او په ۲۰۱۴ کال کې یې د میتامفیتامین د ۳۴۰ نورو لابر اتوارونو په اړه خبر ورکړ⁵⁸. د قانوني موخو لپاره د کیمیاوي موادو په ستره کچه شتون لکه سیودوایفیدرین، چې د ATS د صنعت لپاره منحرف کیدلای شي، د ایران په اسلامي جمهوریت کې د لاسرسي وړ دي. د بیلګې په توګه، په ۲۰۱۴ کې، نوموړي هیواد د قانوني اړتیاوو لپاره د سیودوایفیدرین د ۵۵ ټنو راپور ورکړی وو چې په ۲۰۰۶ کې دا مقدار ۵ ټنه وو⁵⁹.

د غیر قانوني مخدره توکو د صنعت په اړه ډیټا بندي چې د مصنوعي مخدره توکو صنعت کیدای شي په مرکزي اسیا کې نورو هیوادونو ته هم خپور شوی وي. په قزاقستان کې، د میتامفیتامین یو لابر اتوار په ۲۰۰۸ کې له منځه یوړل شو، چې له هغه مخکې د میتاکاتینون یو لابر اتوار په ۲۰۰۷ کال کې په قزاقستان کې له منځه وړل شوی وو. که څه هم، له هغه را وروسته، د ATS هیڅ ډول لابر اتوارونه په مرکزي اسیا کې کشف شوي نه دي.

په پاکستان کې د سیودوایفیدرین لپاره د کلني قانوني لوري اړتیا په پام کې نیولو سره، داسې خطر موجود دی چې دا دواړه مواد په سیمه کې د ATS د غیر قانوني صنعت لپاره منحرف کیدلای شي. د راپورونو له مخې د سیودوایفیدرین لپاره د پاکستان اړتیا په ۲۰۰۷ کال کې له ۱۰ ټنو څه په ۲۰۱۲ کال کې ۴۸ ټنو ته لوړه شوه او په ۲۰۱۴ کال کې په ۲۹،۵ ټنو سره همداسې په لوړه کچه پاتې شوه⁶⁰. د ضبط کیدنو راپورونه په سیمه کې له قانوني سوداګرۍ څخه د لومړنیو موادو د انحراف څرګندونه کوي. د ایران د حکومت له خوا د یو شمیر پېښو په اړه د مخدره توکو نړیوال بورډ ته په ۲۰۱۱ کې خبر ورکول شوی وو چې له پاکستان څخه د قاچاق شوو ایفیدرینو ۵،۰ ټنه په کې شامل ول⁶¹. په پاکستان کې، د ۲۰۱۲ مارچ راهیسې د ایفیدرینو د سترې کچې قصدي انحراف په اړه هم پلټنې شوي دي⁶². په ټوله کې، په سیمه کې د ATS د صنعت په خوځښتونو د پوهیدلو لپاره لایډرو مالوماتو او ډیټا ته اړتیا لیدل کیږي.

(، د ایران د اسلامي جمهوریت لپاره کلني راپور پوښتنلیک ځوابونه، UNODC د مخدره توکو او جرایمو لپاره د ملګرو ملتونو دفتر (۲۰۱۲ - ۲۰۱۴

⁵⁹ د مخدره توکو د کنترول نړیوال بورډ، لومړني مواد او کیمیاوي توکي چې ډیر وختونه د مخدره توکو او سایکوتروپیک موادو په غیرقانوني صنعت کې کارول کیږي ۲۰۱۴، نیویارک، مارچ ۲۰۱۵.

⁶⁰ د مخدره توکو د کنترول نړیوال بورډ، لومړني مواد او کیمیاوي توکي چې ډیر وختونه د مخدره توکو او سایکوتروپیک موادو په غیرقانوني صنعت کې کارول کیږي ۲۰۱۴، نیویارک، جنوري ۲۰۱۳؛ د مخدره توکو د کنترول نړیوال بورډ، لومړني مواد او کیمیاوي توکي چې ډیر وختونه د مخدره توکو او سایکوتروپیک موادو په غیرقانوني صنعت کې کارول کیږي ۲۰۱۴، نیویارک، مارچ ۲۰۱۵.

⁶¹ د مخدره توکو د کنترول نړیوال بورډ، لومړني مواد او کیمیاوي توکي چې ډیر وختونه د مخدره توکو او سایکوتروپیک موادو په غیرقانوني صنعت کې کارول کیږي ۲۰۱۴، نیویارک، جنوري ۲۰۱۳.

⁶² د مخدره توکو د کنترول نړیوال بورډ، لومړني مواد او کیمیاوي توکي چې ډیر وختونه د مخدره توکو او سایکوتروپیک موادو په غیرقانوني صنعت کې کارول کیږي ۲۰۱۴، نیویارک، جنوري ۲۰۱۳.

۳. وروستي ملاحظات

په ټوله کې، په افغانستان او جنوب-لویدیځه او مرکزي اسیا کې د مصنوعي مخدره توکو مارکیټ کې د زیاتیدونکو فعالیتونو نښې نښانې لیدل کېږي. که څه هم ډیټا او مالومات ډیر لږ دي، خو د قانون پلي کوونکو چارواکو، د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو، د عدلي طب متخصصینو او په افغانستان کې د مخدره توکو د کاروونکو راپورونه د مصنوعي مخدره توکو لپاره د اختلافي مارکیټ په لور اشاره کوي. د میتامفیتامین د صنعت او د هیواد په ځینو برخو کې د درملني په نیتولو کې له زیاتوالي سره د میتامفیتامین د ضبط کیدو د شمیر زیاتوالی، دا سپارښتنه کوي چې مصنوعي مخدره توکي په افغانستان کې د زیاتي اندیښنې وړ دي.

په افغانستان کې د مخدره توکو د شتون په پام کې نیولو سره، دا اړینه ده چې د ډیټا راغونډول او څارل لور کړل شي. د اېښ لرونکو مخدره توکو اړوند د راپور ورکولو میکانیزمونه په افغانستان کې تاسیس شوي دي. خو، د میتامفیتامین د ضبط اړونده ډیټا کیدای شي د قانون پلي کوونکو ادارو ترمنځ د راپور ورکولو د نامطابقت لرونکو بڼو له امله نیمګړې وي. په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو وضعیت ته د هر اړخیزې کتنې د تاسیسولو لپاره د راپور ورکولو یو معیاري میکانیزم اړین دی.

په ځانګړې توګه، د میتامفیتامین کوڅه یې نومونه په افغانستان کې د روغتیايي خدمتونو او درملني وړاندې کوونکو پر وړاندې یوه ستره ننگونه ده. که څه هم ددې ارزونې په چوکاټ کې مرکه کوونکي متخصصین په دې باور دي چې "شیشه" په افغانستان کې د میتامفیتامین لپاره عام کوڅه یې نوم دی، په افغانستان کې د درملني مرکزونه هېڅ ډول وسایل نه لري چې د حقيقي مادي یا د مخدره توکو ترمنځ د کارول کیدونکو موادو په اړه یقیني شي. له همدې امله، په هیواد کې د بیلابیلو کوڅه یې نومونو لاندې د پلورل کیدونکو مخدره توکو په اړه نورو ساینسي شواهدو او د عدلي طب مالوماتو ته اړتیا لیدل کېږي چې د میتامفیتامین او نورو مصنوعي مخدره توکو د کارولو برید مشخص کړل شي.

په هیواد کې د مصنوعي مخدره توکو د مارکیټ د خاصیت پوهیدلو لپاره، د "شیشه" د منځپانګې او خالص والي په اړه د عدلي طب ډیټا او مالوماتو ته اړتیا ده. د عدلي طب لابراتوارونو او د قانون پلي کوونکو ادارو ترمنځ د مالوماتو شریکولو زیاتوالی ددې ستونزې په ځوابولو کې مرسته کولای شي.

د مصنوعي مخدره توکو د درملني اړوند ډیټا هم محدوده پاتي ده. ددې لپاره چې په افغانستان کې د مصنوعي مخدره توکو د وضعیت د کچې په اړه یوه پلټنه ولري، د روغتیايي خدمتونو وړاندې کوونکو او د درملني مرکزونو لپاره اړینه ده چې د مصنوعي مخدره توکو او همدا ډول د غیرقانوني مخدره توکو اړوند سوابق وساستي. د څو ډوله مخدره توکو د کارولو د طریقو په اړه د ډیټا راغونډول په ځانګړې توګه ډیر اړین دي. د مخدره توکو د کارولو دا ډول د روغتیا او درملني وړاندې کوونکو لپاره جدي ننگونه ده او د اغیزناکو ځوابونو د طرحه کولو لپاره لا ډیرو مالوماتو او ډیټا ته اړتیا لیدل کېږي.

د مخدره توکو د کنترول په اړه اوسني ملي قوانین د میتامفیتامین لپاره د نورو مخدره توکو لکه هیرویینو او کوکایینو په پرتله ډیرې کمې سزا وړاندوینه کوي. ددې راپور د لیکلو پر مهال، د مخدره توکو د کنترول په اړه ملي قانون کتنه ځنډیدلې وه.

لومړۍ ضمیمه

په افغانستان کې د لیدل شوو ادارو لست

اداره	واحد	ولایت	نیټه
UNODC	U04 پروژه	کابل	۷ دسمبر ۲۰۱۵
د عامې روغتیا وزارت	د مخدره توکو د غوښتنې د کمولو ډیپارټمنټ	کابل	۱۳ دسمبر ۲۰۱۵
د کورنیو چارو وزارت	د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیسو لایراتوار	کابل	۲۹ دسمبر ۲۰۱۵
د عامې روغتیا وزارت	د کوټه سنگي مخدره توکو د درملنې مرکز	کابل	۴ جنوري ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	خوشحال خان د درملنې مرکز	کابل	۷ جنوري ۲۰۱۶
د نښه یي توکو پر ضد د مبارزې وزارت	د مخدره توکو د تنظیم کمیټه	کابل	۱۳ جنوري ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	د ننگرهار د مخدره توکو د درملنې مرکز	ننگرهار	۲۱ جنوري ۲۰۱۶
د کورنیو چارو وزارت	PCU		۲۰ جنوري ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	د هرات د مخدره توکو د درملنې مرکز	هرات	۱ فبروري ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	د افغانستان د سري میاشتي ټولنه	هرات	۲ فبروري ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	د شهادت روغتیايي او ځواکمنوونکي اداره	هرات	۲ فبروري ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	د ټولنيزې پراختیا اداره	هرات	۳ فبروري ۲۰۱۶
د کورنیو چارو وزارت	د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیس	هرات	۴ فبروري ۲۰۱۶
د نښه یي توکو پر ضد د مبارزې وزارت	د مخدره توکو پر ضد د مبارزې ریاست	هرات	۴ فبروري ۲۰۱۶
د نښه یي توکو پر ضد د مبارزې وزارت	د څیړنو ریاست	کابل	۲ مارچ ۲۰۱۶
د نښه یي توکو پر ضد د مبارزې وزارت	د پالیسی او د مخدره توکو د غوښتنې د کمولو ډیپارټمنټ	کابل	۷ مارچ ۲۰۱۶
د عامې روغتیا وزارت	د مخدره توکو د درملنې مرکز	بلخ	۱۵ مارچ ۲۰۱۶
د شهادت روغتیايي اداره	د مخدره توکو د درملنې مرکز	بلخ	۱۵ مارچ ۲۰۱۶
نجات	د مخدره توکو د درملنې مرکز	بلخ	۱۵ مارچ ۲۰۱۶
د کورنیو چارو وزارت	د افغانستان د مخدره توکو پر ضد د مبارزې پولیس ولایتي دفتر	بلخ	۱۶ مارچ ۲۰۱۶
د نښه یي توکو پر ضد د مبارزې وزارت	د مخدره توکو پر ضد د مبارزې ولایتي دفتر	بلخ	۱۶ مارچ ۲۰۱۶

دويمه ضميمه

په افغانستان کې د ترسره شویو مرکو شمیر

ولایت	هغه ډله چې مرکه ورسره شوی ده	د مرکه کوونکو شمیر
کابل		
	د خوشحال خان د مخدره توکو د درملني مرکز درملني وړاندې کوونکي	9
	د کوټه سنگي د مخدره توکو د درملني مرکز درملني وړاندې کوونکي	6
	په کابل ښار کې د مخدره توکو د درملني مرکزونو کې ناروغان	3
هرات		
	د شهامت روغتیايي ادارې کې د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکي	18
	د عامې روغتیا وزارت ۱۰۰ بستره روغتون کې د مخدره توکو د درملني مرکز درملني وړاندې کوونکي	9
	د ARC د مخدره توکو د درملني مرکز درملني وړاندې کوونکي	8
	د OSD د مخدره توکو د درملني مرکز درملني وړاندې کوونکي	8
	په هرات ښار کې د مخدره توکو د کاروونکو د درملني مرکزونو کې ناروغان	4
	د OSD مخدره توکو درملني مرکز کې د مخدره توکو د کارولو لپاره درملنه ترلاسه کوونکي ناروغان	4
	د ARC مخدره توکو درملني مرکز کې د مخدره توکو د کارولو لپاره درملنه ترلاسه کوونکي ناروغان	2
	د SHRO مخدره توکو درملني مرکز کې د مخدره توکو د کارولو لپاره درملنه ترلاسه کوونکي ناروغان	2
بلخ		
	مزار، نجات د لویانو د مخدره توکو د درملني مرکز	9
	مزار، د شهامت روغتیايي او ځواکمنوونکي ادارې د مخدره توکو د درملني مرکز	8
	مزار، د عامې روغتیا وزارت د ۱۵۰ بستریز مخدره توکو د درملني مرکز	4
	د مزار د عامې روغتیا وزارت د ۱۵۰ بستریز مخدره توکو درملني مرکز کې د مخدره توکو د کارولو لپاره درملنه ترلاسه کوونکي ناروغان	6
ننګرهار		
	د عامې روغتیا وزارت د مخدره توکو د درملني مرکز	7
	په ننګرهار کې د مخدره توکو د کارولو د درملني مرکزونو کې ناروغان	3

دریمه ضمیمه

هغه موضوعات چې په نیمه جوړو شوو مرکو کې د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو سره تر پوښښ لاندې نیول شوي دي:

۱. امفیتامین ډوله پاروونکي (ATS) تر کوم بریده پورې ستاسو په سیمه کې د لاسرسي وړ دي؟
۲. ستاسو د مخدره توکو د درملني مرکز کې څومره کسان د ATS کارولو لپاره تداوي کيږي؟
۳. د مخدره توکو د کاروونکو ترمنځ د ATS د کارولو طریقي کومې دي؟
۴. د ATS د کارولو لپاره تر ټولو عامې بڼې کومې دي؟
۵. تاسو کوم عمومي عوامل لیدلي دي چې د ATS د کارولو لامل ګرځیدلي دي؟
۶. ستاسو په سیمه کې د ATS کوم ډولونه د لاسرسي وړ دي؟
۷. ستاسو په سیمه کې د ATS لپاره کوڅه یي نمونه کوم دي؟
۸. ایا د ATS لپاره بیلابیل کوڅه یي نمونه د مخدره توکو د درملني وړاندې کوونکو لپاره ګوډي رامنځ ته کوي؟
۹. ستاسو د درملني مرکز کې د ATS کاروونکو کې د ترک کومې نښې نښانې لیدل کيږي؟

هغه موضوعات چې په نیمه جوړو شوو مرکو کې د مخدره توکو کاروونکو سره تر پوښښ لاندې نیول شوي دي چې د میتامفیتامین د کارولو په اړه خبر ورکوي:

۱. په څومره پراخه کچه ATS، او په ځانګړي توګه میتامفیتامین د لاسرسي وړ دي؟
۲. ستاسو په سیمه کې د ATS او میتامفیتامین لپاره کوڅه یي نمونه کوم دي؟
۳. د ATS او میتامفیتامین کوم ډولونه د لاسرسي وړ دي؟
۴. تاسو په څومره وخت کې میتامفیتامین کاروي؟
۵. تاسو میتامفیتامین په څه ډول کاروي؟
۶. د کوڅو په کومو بڼو او ATS او میتامفیتامین چیرته پلورل کيږي؟
۷. هغه کوم عوامل دي چې تاسو یې د میتامفیتامین کارولو ته اړ کړي؟

هغه موضوعات چې په نیمه جوړو شوو مرکو کې د مخدره توکو له چارواکو سره تر پوښښ لاندې نیول شوي دي:

۱. ستاسو په سیمه کې ATS/میتامفیتامین تر کوم بریده د لاسرسي وړ دي؟
۲. ایا ستاسو په سیمه کې ATS/میتامفیتامین ضبط شوي دي؟ که هو، څنګه او په څومره وخت کې ATS/میتامفیتامین ضبط کيږي؟
۳. د ATS/میتامفیتامین د ضبط کیدنو د راپور ورکولو بهیر څه ډول دی؟
۴. ستاسو په سیمه کې او په عمومي توګه په افغانستان کې ATS او میتامفیتامین په کومه بڼه پلورل کيږي؟
۵. څنګه او له کوم ځایه ATS او میتامفیتامین ستاسو سیمې/ افغانستان ته را قاچاق کيږي؟
۶. په افغانستان کې د ATS/میتامفیتامین د کارولو او قاچاق کولو لپاره د ځواب ویلو حقوقي چوکاټ څه ډول دی؟
۷. په افغانستان کې د ATS/میتامفیتامین د کارولو او قاچاق کولو لپاره د ځواب ویلو د پالیسي رسیدګي څه ډول ده؟